

AHE OMOMBE'U HEBREUSVA'EA PE Carta aos Hebreus

Ojipea hebreusva'ea rera israelitas. Israeli-
tasva'ea ko Israelva'ea rakykwepoharava'ea.

Tupana'ga ra'yra'ga

¹ Ymyahũ Tupana'ga ei onhi'iga mombe'uharava'ea pe vvyakotyva'ea pe hako: “Pemombe'u ti jireaporoğita pende'yja'ğa pe,” ei Tupana'ga.

A'ero ganhi'iga mombe'uharava'ea imombe'ui ganhi'iga gwe'yjava'ea pe nhaneramonhava'ea pe hebreusva'ea pe israelitasva'ea pe hako. Manamenameuhũa rupi Tupana'ga ikwahavukara'ja'javi ojeaporoğita onhi'iga mombe'uharava'ea pe he'yjuhuva'ea pe. Hajihejiheva'ea rupi ga ikwahavukari ahe ve. “Hebreus'ğa ti ji kwahavi jireaporoğita kwahavame nehẽ,” ei ga ahe ve.

A'ero ganhi'iga mombe'uharava'ea ga kwahavukari nhaneramonhava'ea pe gareaporoğita mombe'urame ahe ve. Nahã ko ymyahũ hako.

² Ağwamo reki mbapavava'ea rupi gwa'yra'ga pe Tupana'ga ei: “Emombe'u ti jireaporoğita vvyakotyve'ğa pe,” ei ga. A'ero gara'yra'ga imombe'ui gareaporoğita nhande ve.

Gwa'yra'ga pe Tupana'ga japopavukari yvya yvaga reheve ymyahũ hako. Ga pe ga ei hako:

“Amondo pa ji nde ve. Aerẽ po ti nde herekopavi a'ero nehẽ,” ei ga gwa'yra'ga pe.

³ Gara'yra'ga hendy'jandy'ja hepiuka uva'ga rendy'java gakatua. Gaha ko Tupana'ga javijitehe. Inhi'ĩpopoaka ga. Ganhi'ĩga ġwaramo yvya ndopavi yvaga pavẽi okovo. Ga tuhẽ imombori nhanderekote'varuhua nhande hugwi. Imomborirẽ ga apygi yvagi pe nhanderuvihavuhuhete'ga pyri Tupana'ga pyri gajohukoty rũi. Pevo ġa memei ġa ndekoi nhanderuvihavuhuhetero.

Tupana'ga ra'yra'ga huvihava Tupana'gapyrive'ga hohe

⁴ Nahã koji'i Tupana'ga ra'yra'ga huvihava Tupana'gapyrive'ga hohe yvagipeve'ga hohe. Jukwaha ga huvihava Tupana'ga ero ġwaramo ga pe: “Ndehe ko jira'yra.”

A'ea erame Tupana'ga ei gwa'yra'ga mombe'gwovo ga huvihava jipyrive'ga hohe javo.

⁵ A'ereki ojipyrive'ga pe Tupana'ga nde'iangavi: “Jira'yramo nde rekoi.

Jihi a'e vyvakotyve'ga pe nhaporemo nde mombe'gwovo kiro:

Gaha ko jira'yra'ga.”

Ojipyrive'ga pe rũi Tupana'ga ei a'ea. Gwa'yra'ga pe jate ga ei a'ea.

Onhi'ĩga'java ga nomombe'ui ojipyrive'ga javo: “Jihi po ti garuvamo ako nehẽ.

Gaha po ti jira'yramo oko nehẽ.”

Ojipyrive'ga rũi Tupana'ga omombe'u o'erame a'ea. Gwa'yra'ga jate ga omombe'u o'erame a'ea.

⁶ Onhi'ĩga'java gwa'yrypy'ga mondorame yvya koty vyvakotyve'ga mbyteri pe Tupana'ga ei:

“Jipyrive'ġa toambohete ti jira'yrypy'ga,” ei ga.

⁷ Ojipyrive'ġa mombe'gwovo Tupana'ga ei reki:
 “Ji erame jijipyrive'ġa pe kotihĩ ġa hoi yvytua ja
 nhinhi'iġa mombe'gwovo.

Tata ja kotihĩ ġa hoi imombe'gwovo ji erame,” ei
 Tupana'ga.

⁸ Gwa'yra'ga pe Tupana'ga ei reki:

“Jiruvihavuhetea,” ei ga gwa'yra'ga pe.

“Nane'ymi po ti nde ejiheve'ġa nduvihavuhetea
 avuirama nehẽ.

Nane'ymi po ti a'itituhẽva'ea rehe nde nhi'iġi ġa pe
 ġa mongouka katu enhi'ġa rupi ekovo
 ġanduvihavuhetero nehẽ.

⁹ Pyry hete nde ve ġa ndekokaturame.

Ite'varuhu nde ve ġa ndekote'varuhurame.

Nurã jihi nderuvihavuhetero a'e nde ve:

Eko ti ġanduvihavuhetero nepavẽive'ġa
 hohe ejoryvamo,” ei Tupana'ga gwa'yra'ga
 pe.

¹⁰ “Jipojykaharetea,” ei Tupana'ga gwa'yra'ga pe.

“Jypya ndehe tuhẽ ereapo yvya yvaga reheve.

¹¹ Opa po ti yvaga yvya pavẽi nehẽ.

Ndehe po ti erepyta avuirama nehẽ.

Tapy'ynhapira nhymyamo.

Na jitehe po ti yvya nhymyamo yvaga pavẽi
 nehẽ.

¹² Gwekyi ahe tapy'ynhapirymana i'arimova'ea
 imamana inoġa

opohia jugwi imbojopy'ruavo.

Na jitehe po ti nde pohiri yvya hugwi yvaga hugwi
 imbojopy'ruavo nhymyaname nehẽ.

Ndehe po ti nanemyani ekovo avuirama nehẽ.

Nderepavi po ti nde nehẽ no,” ei Tupana'ga gwa'yra'ga pe.

¹³ Tupana'ga nde'iangavi ojipyrive'ga pe: “Eapy ti ji pyri jijohukoty rũi ekovo ġwaramo ġanduvihavuhhetero. A'ero po ti ji nearõe'ỹve'ga mongoukari nenhi'iga rupi nehẽ.”

Ojipyrive'ga pe rũi ga ei a'ea. Gwa'yra'ga pe jate ga ei a'ea.

¹⁴ Tupana'gapyrive'ga ko ha'oe'ỹve'ga yvagipeve'ga oporavykyavo Tupana'ga pe. Ga nhaporemõ opokopoko yvyakotyve'ga jipi. A'ereki Tupana'ga e'i ga pe: “Peho ti ga pyri yvya koty ga pokoga – kiroki ga hugwi ji amombo ġandekote'varuhua tuhu ti ga upa ji pyri avuirama nehẽ javo,” ei Tupana'ga.

2

Xako hete ti Tupana'ga ra'yra'ga nhi'iga rehe

¹ Tupana'ga ra'yra'ga huvihava Tupana'gapyrive'ga hohe yvagipeve'ga hohe. Nurã po nhande rekohetei gara'yra'ga nhi'iga rupi hamo nhaneremienduva rupi hamo. Tirovia hete ti ganhi'iga a'ero xapohiryme ti jugwi javo.

² Ymyahũ Tupana'gapyrive'ga imombe'ui Tupana'ga nhi'iga ymyahũva'ea pe tohendu katu ti ga javo. A'ereki hupi hete ga omombe'u. Ymyahũva'ea hendukatue'ymame ganhi'iga okovo hajiheva'ea rupi, a'ero ite'varuhu ahe ve. Ahe hendupotare'ymame okove'ỹ Tupana'gapyrive'ga nhi'iga rupi, ite'varuhu ahe ve. Na tuhẽ. A'ereki Tupana'ga omondouka ahe ve aherekote'varuhua kwepykava.

3 Po ite'varuhu ymyahũva'ea pe ahe rekoe'ymame Tupana'gapyrive'ğa nhi'ğa rupi yvagipeve'ğa nhi'ğa rupi, a'ero po ti nhande ve kaitu ite'varuhu nehē nhande rekoe'ymame Tupana'ğa ra'ya'ğa nhi'ğa rehe nhandepojykaharete'ğa nhi'ğa rehe aḡwamo. A'ereki pyry hete tuhē ga manoi nhande repyga imomboia nhanderekote'varuhua nhande hugwi nhande pokoga. Nhande imomborukare'ymame ga pe hendupotare'yma ganhi'ğa, niaka'nhymi tuhē po ti nhande hahyva'ea hugwi nehē. Omondo ti ga hahyva'ea nhande ve nehē.

Ga ypy tuhē onhimombe'u tamano ti pe ndepyga javo. Henduvirē ḡa imombe'ui nhande ve javo: “Nhandepojykaharete'ğa ei: ‘Tamombo javo ji ruri pe pyri. Tamombo ti yvyakotyve'ğa ndekote'varuhua ḡa hugwi ḡa pokoga. Taroho ti ji ḡa ji rupi yvagi pe hahyva'ea hugwi inoḡatuavo ḡapy'a.’ A'ea tuhē nhandepojykaharete'ğa ei.” A'ea ḡa ei imombe'ukatuavo ikwahavuka a'itituhēva'ea nhande ve.

4 A'itituhēva'ea ko jira'ya'ğa nhi'ğa javo, Tupana'ğa opoko ḡa japovouka ahemonhimomby'ava'ea ḡa pe – kiroki a'ea gaha jate oapo kwaha. Nurā he'yjuhuva'ea ḡa japoparavuhui ahemonhimomby'ava'ea. Gwemimbotarimova'ea rupi Tupana'ğa imondoukari gwa'uvapyryva popoakara ḡa pe ḡa pokoguka. Nurā nhande ei: Tupana'ğa ḡa mbuhurukari nhande pyri imombe'uuka gwa'ya'ğa nhi'ğa ḡa pe.

Jesus Cristo'ga oko yvyakotyve'ğa ja ganderohoharamo

⁵ Nahanahã hekoi ġa jikogame Tupana'ga ra'ya'ga rehe javo, ore imombe'ui kiro pe me ikwatija. Ojipyrive'ġa pe rui Tupana'ga ei: “Amongo ti ji ġa penhi'ġa rupi nehē – perope ji ġa mongoi ipyahuva'ea pe.” A'ea ga nde'i ojipyrive'ġa pe yvagipeve'ġa pe.

⁶ A'ea ymyahũva'ea ikwahavukari nhande ve. A'ereki ymyahũ Tupana'ga nhi'ġa mombe'uharava'ea e'i Tupana'ga pe ikwatija hako:

“Anhimomby'a ji.

A'ereki nde ereporogwety yvyakotyve'ġa.

Ga ndehe nde erejapyaka.

Ne'aġataruhu nde ġa ndehe.

A'ereki nde neremoka'nhymi ġa pokoga,” ei ahe Tupana'ga pe ikwatija hako.

⁷ “Jypya nde ere'e

ġa ti toko huvihavamo jijipyrive'ġa gwyre'i javo.

Jypya nde ġa mbopopoaka ġa mbokatuavo ġa mboukwahavamo a'ero toko ti ġa huvihavamo javo.

Jypya nde eremongo enhimbiapoa ġanhi'ġa rupi.

⁸ Nde ere'e: “Toko pa ti nhirembiapoa ġanhi'ġa rupi,’ ere nde.”

A'ea ahe ei ikwatija javo Tupana'ga pe hako. Oko pa ġanhi'ġa rupi javo ga ei ikwatija.

Garembiapoa ndokopavi ve yvyakotyve'ġa nhi'ġa rupi kiro, xa'e nhande hepiage'yma.

⁹ Jesus'ga ki a'e te ikatu hete kiro okovo yvyakotyve'ġa nduvihavuhetero. A'ea nhande ikwahavi. Jypya Tupana'ga ei oyvyteri pe ga

mombe'gwovo toko na'ẽ ti ga huvihavamo jiji-
pyrive'ga gwyre'i javo. Nahã Tupana'ga Jesus'ga
rerekoypy'i tomano ti ga vvyakotyve'ga ndepyga
ga nağanani javo. A'ereki Tupana'ga omombyry
pota ẽ ga pe. Ga ndepyga Jesus'ga manoro ẽwaramo
Tupana'ga ga mbogweravirẽ ga mbopopoaka ga
mbokatuheteavo ga mboukwahavamo toko ti ga
huvihavuhetero kiro javo.

Na tuhẽ. Jesus'ga omano vvyakotyve'ga
ndepyga imomboa ẽgandekote'varuhua ẽ ga hugwi
okovo ẽgandepykaramo. ¹⁰ A'ereki Tupana'ga e'i:
“Aru pota ji vvyakotyve'ga jijipyri. Omanomo
ẽ ga ndepyga ti Jesus'ga ẽ ga pokogĩ ẽ ga nderua ji pyri
nehẽ. A'ero po ti he'yjuhuve'ga nduvi ji pyri okovo
jira'yramo avuirama nehẽ,” ei ga.

Hahy Jesus'ga pe ga manorame ẽ ga ndepyga.
A'ea rupi ko pyry Tupana'ga Jesus'ga mbojipok-
wahavi onhi'ĩga rehe ga monhimomiranambava
ga mboavujikwea toko hete ti ga vvyakotyve'ga
nderohoharamo ga pyri. A'ereki Tupana'ga ko
japopahara'ga imongohara'ga. Ojive ga oapo pa
tapo'ru pa ti ji javo.

¹¹ Omanomo ẽ ga ndepyga Jesus'ga ẽ ga mom-
byryvi imomboa ẽgandekote'varuhua ẽ ga hugwi.
Omo'emo'ẽ ga ẽ ga toko ti ẽ ga Tupana'ga ra'yramo
javo. A'ero Tupana'ga rekoi ẽganduvetero. Ga ko
Jesus'ga ruva'ga no. Nurã Jesus'ga poyjahetero
ẽgahã ko nhiirũhetea javo.

¹² Tupana'ga pe ga ei:
“Kiro po ti ji nde kwahavukari nhiirũ'ga pe nehẽ.
Ga nhimono'ono'ogame nenhi'ĩga renduva
po ti ji nde mbohetei ẽgapyteri pe nhin-
himby'yita,” ei Jesus'ga.

13 Onhi'iġa'javame Jesus'ga ei:
 “Ji tuhē ajiko Tupana'ga rehe.”

Onhi'iġa'javame Jesus'ga ei:
 “Ji rendu ti! Agwa ji rekoi Tupana'ga ra'ya'ġa
 pavēi.

Tupana'ga ġa mbuhuruka ji pyri
 epoko katu ti ġa javo ji ve,” ei Jesus'ga.

A'ea nhaporemo ymyahūva'ea okwatija Jesus'ga
 nhi'iġa mombe'gwovo ymyahū.

14 Tupana'ga ra'ya'ġa ko vvyakotyve'ġa tuhē
 gwa'oro gwekoro. A'ereki ġa o'a oy'ġa hugwi.
 Nurā na jitehe ko Jesus'ga hoi nhande rupi. Nahā
 ga rekoi vvyakotyva'ero tamombi ti ji Diabo'ga
 popoakara nhimanorame javo. “Yvyakotyve'ġa
 arōe'ŷve'ga Diabo'ga omongyhyji vvyakotyve'ġa
 ġamanoa hugwi,” ei Jesus'ga. 15 “Gapopoakara
 mombigame ti ji ġa pokogi ġa mbopiro'yavo
 ġakyhyjia hugwi nehē,” ei Jesus'ga. “A'ereki ġa
 omanoe'ymame ojapyaka omanoa rehe okyhyji-
 avo jugwi,” ei Jesus'ga.

16 Jesus'ga nde'i: “Ajo ji Tupana'gapyrive'ġa
 pokoga yvagipeve'ġa pokoga nhimanomo ġa nde-
 pyga.” A'ea rūi ga ei. A'ea jukwaha. Ymyahūva'ea
 e'i ikwatija ymyahū: “Abraãova'ea rakykwepo-
 hara'ġa pyri vvyakotyve'ġa pyri po ti ga uhu ġa
 pokoga nehē,” ei ahe.

17 Nurā Jesus'ga ei: “Kiro po ti ji tako nhiirū'ġa
 javijitehe.”

A'ea ga ei ua yvya koty ovahema o'a oyhēa hugwi
 gwa'oro okovo oirū'ġa ja Abraãova'ea rakykwe-
 pohara'ġa ja. Oko ga ġa javijitehe tuhē tako ti
 ji ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhuro Tupana'ga pe

javo. Hahy gairũ'ğa pe. Ga okoveveuhu. Nahanañã ğa pe. Na jitehe Jesus'ga pe no. A'ero ga ikwahahetei ęandekoa. Nurã ga ęa porogwetygi. Nurã ga ei Tupana'ga pe: “Tamombo ti ji nhandereheve'ęa ndekote'varuhua ęa hugwi nhiirũ'ęa ndekote'varuhua ęa hugwi,” ei ga Tupana'ga pe.

Nahã ga ęa pokogi a'ero okovo ikwava'ẽhara'ęa nduvihavuhuro Tupana'ga pe omanomo imombo ęandekote'varuhua ęa hugwi. Nahã ga ęa ndepyi inoęatuavo ęapy'a. Nahã Jesus'ga rekoheitei Tupana'ga nhi'ięa rupi. ¹⁸ Ite'varuhu Jesus'ga pe ojipe'ęa ga mongote'varuhupotarame novĩa. Hahy! Nurã ęa ojipe'ęa mongote'varuhupotarame, ga ikwahavi ęa pokoga tombopogweyme ti ęa ęa javo.

3

Jesus'ga huvihava Moisésva'ea hohe

¹ Pe me nhiirũa pe Tupana'ga remimo'ẽhara pe ji ei: Pejapyaka ti Cristo Jesus'ga rehe, a'e ji. Nhiirũa, a'e ji pe me. A'ereki nhande ve Tupana'ga e'i nhande mo'emo'eamo: “Pejiko ti Cristo Jesus'ga rehe pejikovo avuirama ji pyri,” ei ga. A'ero ji pavẽi pe pejiko ga rehe xako ti ga pyri avuirama.

Pejapyaka ti Cristo Jesus'ga rehe ga kwahaheteavo. Gaha ko Tupana'ga moirũhara'ga. A'ereki Tupana'ga ga mbuhuruka nhande pyri, ji kwahavuka ti ęa pe javo. Gaha ko ikwava'ẽhara'ęa nduvihavuhu'ga Tupana'ga pe. A'ereki ga nhande repy omanomo tomombo ti Tupana'ga ęandekote'varuhua ęa hugwi javo. Jesus'ga rehe nhande xajiko hete imomboruka ga pe

nhanderekote'varuhua nhande hugwi. Aerẽ po ti ga nhande rerohoi nhande mombytavo Tupana'ga pyri avuirama nehẽ. Pevo ga ruvi jipi. A'ea nhaporemo nhande xa'e herovia.

² Nahanahã ti ji moirũ javo Tupana'ga Jesus'ga mbuhuri avo yvya koty. A'ero ga Tupana'ga nhi'ĩpo'rupavi. Na jitehe ymyahũ Moisésva'ea Tupana'ga nhi'ĩpo'rupavi Tupana'gareheva'ea repi-akatupava.

³ Jesus'ga reki huvihava nhaneramonhava'ea hohe Moisésva'ea hohe. A'ereki Jesus'ga omongo yvyakotyve'ga Tupana'ga nhi'i'ga rupi peko ti Tupana'gareheva'ero javo.

Nhande japorame onga ojipe'ga ei nhande mboheteavo: “Okwaha hete ga japovo,” ei ga. Nde'i'ga: “Onga ojiapo.” A'ea rũi ga ei. Koji'i'ga ombohete onga apohara'ga. A'ereki ga oapo onga imohina. Gwyre'i'ga ombohete onga a'ero.

Na jitehe Jesus'ga huvihava Moisésva'ea hohe. Nurã koji'i po nhande ga mbohetei a'ero hamo. A'ereki Jesus'ga omongo yvyakotyve'ga Tupana'ga nhi'i'ga rupi peko ti Tupana'gareheva'ero javo. Moisésva'ea ki a'e te oko Tupana'gareheva'ero jate reki. ⁴ Na tuhẽ. Japopyra ko onga nhaporemo. Emo Tupana'ga tuhẽ omongo pa japoparavuhuavo.

⁵ Tupana'gareheva'ero oporavykyavo Moisésva'ea Tupana'ga nhi'ĩpo'rupavi. Ahe gwepia katu pa Tupana'gareheva'ea imombe'gwovo Tupana'ga nhi'i'ga ahe ve ikwahavuka Tupana'ga nhi'i'ga aerẽva'ea.

⁶ Cristo'ga ki a'e te Tupana'ga ra'yramo Tupana'ga nhi'ĩpo'rupavi Tupana'gareheve'ga

nderekokatuavo ġa mongomongovo onhi'ġa rupi okovo ġanduvihavuhetero. Po nane'ymi nhande ndiajikopigi Tupana'ga rehe avuirama gaha nhande mbojiko ojihe javo, a'ero nane'ymi nhande rekoi gareheva'ero. Po nane'ymi nhande nimbohetepigi ga avuirama gaha po ti omombyry nhande ve nehē javo, a'ero nane'ymi nhande rekoi gareheva'ero.

Peko hete ti Tupana'ga nhi'ġa rehe

⁷⁻⁸ Tupana'gareheva'ero pejikovo ġwaramo pehendu katu ti ganhi'ġa – kiroki a'ea gara'uva omombe'u Tupana'ga rembikwatijarukara. Tupana'ga ra'uvapyryva e'i:

“Po aġwamo pe Tupana'ga nhi'ġa renduvi,
a'ero ti peko hete ganhi'ġa rehe hendukatu-
avo.

Tapekoi ti penhamonhava'ea ja

– kiroki ahe nohendukatupotari Tupana'ga
nhi'ġa jipi opohipota ga hugwi,” e'i Tu-
pana'ga ra'uva.

“A'ea rupi ongae'yi me penamonhava'ea
rekote'varuhui
mara'ngu po ti Tupana'ga onhi'ġa
rendukatue'yma raykavo nehē javo.

⁹ Tupana'ga ei pe me: ‘Pevo penamonhava'ea
rekote'varuhui
tihepia ti Tupana'ga rekoa nhande rehe javo.

Quarenta anos mondorame ahe hepiagi nhirembi-
biapoa ahemonhimomby'ava'ea
ji ahe rerekokaturame quarenta anos rupi.

A'ea repiagame vehevi ahe rekote'varuhui,’ ei Tu-
pana'ga,” e'i.

10 “ ‘Nurã ji ei: Nane'yumi jipy'a atyvi ġa ndekoi opohipota ji hugwi.

Ga ndokwahapotari nhiremimbotarimova'ea okoe'yuma nhinhi'iġa rupi.

Nurã ji nhimonha'ngahetei ġa ndehe.

11 Nurã ji ehetei nhinhimonha'ngavo:

Nanoġatuaġwami ti ji ġapy'a

ġa nderure'yuma jijipyri nehë,' ei Tupana'ga.”

A'ea Tupana'ga ra'uvapyryva i'ei imombe'gwovo.

12 Nhiirũ, pe me ji ei pe napenani: Pekwaha ti pejipy'a. Po pendeaporoġita ite'va pe mbojikopipota Tupana'ga rehe, a'ero ti pejirokwa pejeaporoġitakaturu xapohiryme ti Tupana'ga hugwi avuiramave'ga hugwi javo. 13 Nane'yumi ti pe'ji pejohupe: “Xako katu ti jipi. Xapohi ti nhanderekote'varuhua hugwi. Xajikopigyme ti Tupana'ga rehe.”

A'ea ti pe'ji pejohupe jipi nahã pejopokoga. A'ereki Tupana'ga e'i pe me aġwamo pehendu katu ti nhinhi'iġa javo. Pe napenani pejapyaka ti pejikokatua rehe a'ero pejipohia pejikote'varuhua hugwi Tupana'ga nhi'iġa renduva xanhimoandyandyjukaryme ti ite'varuhua pe javo. A'ereki pe ndekote'varuhurame pendekote'varuhua nohendukatupotarukari Tupana'ga nhi'iġa pe me. A'ero pe ndapekoa'javi Tupana'ga rehe.

14 Xajiko hete ypy nhande Tupana'ga rehe ikwehe. Xajikopigyme ti ga rehe nhanema-noe'ymame. Po ti nane'yumi nhande jikohetei avuirama ga rehe, a'ero po ti ga nhande mbojikoty'arukari Cristo'ga pavëi nehë.

15 Nane'yemi ti pejiko hete Tupana'ga rehe. A'ereki aḡwamo garembikwatijarukara e'i: “Po aḡwamo pe Tupana'ga nhi'iḡa renduvi, a'ero ti peko hete Tupana'ga nhi'iḡa rehe hendukatuavo.

Tapekoi ti penhamonhava'ea ja

– kiroki ahe nohendukatupotari Tupana'ga nhi'iḡa jipi opohipota ga hugwi,” e'i Tupana'ga rembikwatijarukara.

16 Ymyahū penamonhava'ea ḡwendu Tupana'ga nhi'iḡa novīa hako. A'ereki ahe nohendukatupotari ganhi'iḡa opohipota ga hugwi – kiroki ahe uhu Egitopeva'ea gwyra hugwi. Ymyahū Moisésva'ea gweru ahe pea hugwi. Ndahe'yiva'ea ḡwendu katu Tupana'ga nhi'iḡa. Ahe jate ḡwendu katu.

17 Onhi'iḡa rendukatue'ŷva'ea rehe Tupana'ga onhimonha'nga quarenta anos mondorame. Ongae'ŷi me ahe manoi a'ero okote'varuhuavo. Pevo ahera'oa pytai a'ero. 18 Ahe jikopotare'yma ḡwaramo ga rehe, ga ei:

“A'e hete ji: Nanoḡatuaḡwami ti ji ḡapy'a ḡa nderure'yma jijipyri nehē,” ei Tupana'ga hako.

19 Nurā nhande ikwahavi javo: Ahe jikoge'yma ḡwaramo ga rehe, Tupana'ga nonoḡatui ahepy'a ahe rerure'yma ojipyri, xa'e nhande.

4

Tupana'ga onoḡatu pota ojiheve'ga py'a

1 Aḡwamo Tupana'ga onoḡatu pota nhandepy'a. A'ero ga ei: “Pejikoheterame ji rehe tanoḡatu ti pepy'a,” ei ga.

Xajirokwa ti nhandepya'a noġatua rehe. Po na rõi, ga nonoġatui. Pejiko hete ti ga rehe a'ero tonoġatu tuhẽ ti ga pepya'a. ² A'ereki nhande ve ġa omombe'u pyryva'ea Tupana'ga nhi'iġa Tupana'ga pe poko pota javo. Na jitehe ymyahũva'ea pe no. Ymyahũ ahe omombe'u pyryva'ea Tupana'ga nhi'iġa Tupana'ga pe poko pota javo. Ahe henduvame Tupana'ga nhi'iġa ndikwahyi reki ahe rehe. A'ereki henduvame ahe ndojikogi Tupana'ga rehe. Nurã Tupana'ga nonoġatui ahepy'a.

³ Ahe ve Tupana'ga ei:

“A'e hete ji nhinhimonha'ngavo:

Nanoġatuaġwami ti ji ġapy'a
ġa nderure'yma jijipyri nehẽ,” ei ga.

Yvya apopavypyagwera jate ga japopigirẽ, u katu gapy'a. Ga opota ġajikoga ojihe tu katu ti ġapy'a na jitehe nehẽ javo. Ojiko po ymyahũva'ea ga rehe opy'a noġatuuka ga pe ramo a'ero. Nhande ki a'e te xajiko ga rehe. A'ero nhandepya'a Tupana'ga inoġatui.

⁴ Ymyahũ Tupana'ga ei ikwatijaruka sétimo dia mombe'gwovo. Garembikwatijarukara e'i:

“Seis dias rupi Tupana'ga japopavi.

Ko'emame ga japopigi.

A'ero gapy'a rukatui,” e'i ikwatijarukara.

⁵ Okwatijara'ja ahe. Aherembikwatijara i'ei Tupana'ga nhi'iġa mombe'gwovo:

“‘Nanoġatuaġwami ti ji ġapy'a
ġa nderure'yma jijipyri nehẽ,’ ei Tupana'ga,”
e'i ikwatijara.

⁶ Nurã nhande ikwahavi javo: Ojipe'ġa py'a ti Tupana'ga tonoġatu a'ero, xa'e nhande. A'ereki Tupana'ga imombe'uukarypyrame pyryva'ea

ymyahũva'ea pe ahepy'a noġatupota, ahe ndojikogi reki ga rehe. Nurã Tupana'ga nonoġatui ahepy'a.

⁷ Aerẽ Tupana'ga imbokwara'ara'arame inoġatupota yvyakotyve'ġa py'a ga ea'javi. Okwatijaruka ga Daviva'ea pe. Daviva'ea omombe'u a'ea jitehe a'ero ikwatija. A'ea ji amombe'u pe me ko. Aherembikwatijara e'i:

“Po aġwamo pe Tupana'ga nhi'ġa renduvi, a'ero ti peko hete Tupana'ga nhi'ġa rehe hendukatuavo,” e'i Daviva'ea rembikwatijara.

⁸ Ymyahũ Moisésva'ea py'rovo Josuéva'ea oko israelitasva'ea repiakatuharamo. Po ymya Josuéva'ea onoġatuuka israelitasva'ea py'a, a'ero po aerẽ Tupana'ga nde'ia'javi ahe ve hamo aġwamo ji inoġatupotari pepy'a javo hamo. Emo Josuéva'ea nonoġatuukari ahepy'a. Nurã Tupana'ga ea'javi yvyakotyve'ġa py'a noġatupota. ⁹ A'ero aġwamo vehevi Tupana'ga inoġatupotari ojiheve'ġa py'a.

¹⁰ Ymyahũ Tupana'ga oapo pi. A'ero gapy'a rukatui. Na jitehe ga – kiroki ga opy'a noġatuuka Tupana'ga pe – gaha oapo pi Tupana'ga ja.

¹¹ A'ea kwahava xajirokwa hete ti inoġatuuka Tupana'ga pe nhandepy'a nanani xakoyme ti ymyahũva'ea ja javo – kiroki ahe ndojikogi ga rehe. A'ero po ti Tupana'ga nde'i nhande ve nehẽ nanoġatuaġwami ti ji pepy'a jave'yma nhande ve. Xajiko hete ti ga rehe hendukatuavo ganhi'ġa.

Tupana'ga nhi'ġa ahe mongo Tupana'ga pyri avuirama

¹² Tupana'ga nhi'ġa nhande mongo Tupana'ga pyri avuirama. Ipopoaka ganhi'ġa. Ganhi'ġa

ko haimbejovaiva'ea ja itakyhea'javuhuva'ea ja. Po nhande timongi haimbejovaiva'ea mbiara vyvitera pype, a'ero nhande tihepia pa ipype ijoapyhava vehevi ikağyvynha vehevi no. Koji'i Tupana'ga onhi'iğa imongihetei nhande pype nhande henduvame ganhi'iğa. A'ero ga hepiukari nhande ve nhandereaporoğita nhaneremimbotarimova'ea reheve. Nurã nhande jikwahahetei. A'ero nhande ei: Gwia rehe tuhẽ nhande rekohetei reki! Na tuhẽ nhande reaporoğitaro reki! Nahã nhande rekote'varuhui reki! Nahã nhande rekokatui reki! A'ea xa'e nhande hendukaturame Tupana'ga nhi'iğa.

¹³ Tupana'ga pe jukwaha hete pa garembiapoa. Ahã onhimiva'ea ga pe. Ga gwepia pa. A'ero po ti nhande nimimi nhanderekote'varuhua ga hugwi nehẽ. Garovai pyteri pe po ti nhande ami nehẽ. Ga pe po ti nhande imohembavi nhanderekote'varuhua nehẽ. A'ereki ga nhanderuvihavuhuhete'ga nhande kwaha pa nhande nhaporemo.

Jesus'ga oko ikwava'ẽhara'ğa nduvihavuhuhetero

¹⁴ Jesus'ga oko huvihavuhuhetero. Ga ko ikwava'ẽhara'ğa nduvihavuhuhetero Tupana'ga pe nhande repyga no. Nhanderekote'varuhuro ġwaramo ga nhande repygi omanomo tamombo ti ji ġandekote'varuhua ġa hugwi javo. Aerẽ ga hoi ogwovo yvaga rupi okwava ovahema Tupana'ga pyri. Ga ko Tupana'ga ra'yra'ga. Nurã ti xavy'a hete ga rehe nhandejikoheteavo ga mombe'gwovo xajiko hete nhande ga rehe javo.

15 A'ereki Jesus'ga ikwava'êhara'ğa nduvihavuhu'ga nhande porogwety. A'ereki ga okwaha hete nhandepopoakare'yma. A'ereki ga oko nhande ja uvame yvya koty nhande pyri. Niandepopoakari nhande hahyrame nhande ve. Ite'varuhu nhande ve ojipe'ğa nhande mongo te'varuhu pota. Hahy! Na jitehe hahy paravuhu ga pe. Nurã ga ikwahahetei. Ga ndokote'varuhuangavi reki hahypavame ga pe.

16 Nurã xanhi'ĩ hete ti Tupana'ga pe nhanderuvihavuhuhete'ga pe ikwahava gapyryva nhande ve. Xanhi'ĩ hete ti ga pe tomombo ti ga nhanderekote'varuhua henonha'jave'yma avuirama ikwahava'jave'yma. Xanhi'ĩ ti ga pe nhandepopoakare'ymame tomomyry ti ga nhande ve nhande pokoga javo.

5

1 Ymyahũ Tupana'ga ға mo'emo'ei vvyakotyve'ğa pyteripeve'ğa hako. A'ea rupi ga ei hako: “Toko ti ға ikwava'êhara'ğa nduvihavuhuro ji ve vvyakotyve'ğa pokoga tomombo ti Tupana'ga ғandekote'varuhua javo. Ikwava'êhara'ğa nduvihavuhuro ti ға togweru ғанemimbuhuteheva'ea ji ve ikwava'eğa. Togweru ti ға mbatepyryva no – kiroki a'ea vvyakotyve'ğa ombuhu tehe ji ve jukapyra. A'ea ti ikwava'êhara'ğa nduvihavuhu'ğa tokwava'ẽ ji ve. A'ero po ti ji imombori vvyakotyve'ğa ndekote'varuhua ға hugwi nehẽ ға mombyryva,” ei Tupana'ga.

2 Ikwava'êhara'ğa nduvihavuhu'ğa ko vvyakotyve'ğa. Yvyakotyva'ero ғwaramo ға

ndipopoakari okote'varuhuavo yvyakotyve'ğa ja. Nurã ğa ikwahahetei yvyakotyve'ğa ndekoa ğa oko te'varuhu nhande ja javo. A'ero ğa yvyakotyve'ğa porogwetygi yvyakotyve'ğa ndekote'varuhurame okoe'yma Tupana'ga nhi'ığa rupi ikwahave'yma ġwaramo. Nonhimonha'ngai ikwava'ẽhara'ğa nduvihavuhu'ğa ğa nderekokatu-avo a'ero.

3 Ikwava'ẽhara'ğa nduvihavuhu'ğa okote'varuhu. Nurã Tupana'ga ero ġwaramo ğa jipygi na'ẽ ikwava'eğa mbatepyryva jukapyra Tupana'ga pe tomombo ti Tupana'ga nhanderekote'varuhua nhande hugwi javo. Aerẽ ğa jara'ğa ndepygi ikwava'eğa mbatepyryva jukapyra Tupana'ga pe tomombo ti ga ġandekote'varuhua javo.

4 Nde'i yvyakotyve'ğa: “Kiro ti ji tako ikwava'ẽhara'ğa nduvihavuhuro Tupana'ga pe.” A'ea rũi ğa ei. Nonhimbohetei ğa nanongara rehe. A'ereki Tupana'ga jate e'i: “Kiro ji pe mo'emo'ei peko ti ikwava'ẽhara'ğa nduvihavuhuro ji ve javo.” Na tuhẽ. Gaha jate e'i Arãova'ea pe ymyahũ hako eko ti ikwava'ẽhara'ğa nduvihavuhuro ji ve javo. Na jitehe onhimbohete'e'yma ojipe'ğa ndekoi ikwava'ẽhara'ğa nduvihavuhuro Tupana'ga pe ga erame jate ğa pe.

5 Na jitehe Cristo'ga nonhimbohetei no. Nde'i ga: “Kiro ti ji tako ikwava'ẽhara'ğa nduvihavuhuro.” A'ea rũi Cristo'ga ei. Tupana'ga ki a'e te ga mbohetei toko ti ga ikwava'ẽhara'ğa nduvihavuhuro ji ve javo. Ga pe Tupana'ga ei: “Jira'yramo nde rekoi.

Jihi a'e vvyakotyve'ga pe nhaporemō nde mombe'gwovo kiro:

Gaha ko jira'yra'ga,” ei Tupana'ga.

⁶ Onhi'i'ga javame Tupana'ga ei Cristo'ga pe:

“Ymyahũ Melquisedeque'ga ko ikwava'ēhara'ga ji ve.

Na jitehe ndehe kiro ereko avuirama ikwava'ēharamo ji ve Melquisedeque'ga ja,' ei Tupana'ga Cristo'ga pe,” e'i Tupana'ga rembikwatijarukara.

⁷ Uvame yvya koty Cristo'ga onhi'i Tupana'ga pe jipi ji poko javo. A'ereki Tupana'ga ipopoaka. Nurã Cristo'ga ei ga pe: “Ipotarame po ti nde nanhimomanoukari nehē.” Hahyahi Cristo'ga nhi'i'ga ga pe ga jehe'orame ji poko javo. A'ero Tupana'ga ga rendukatui. A'ereki Cristo'ga e'i: “Nhinhi'i'ga rupi rũi ti eko. Po nde erepota nhimanoa tamano ti ji a'ero,” ei ga Tupana'ga pe.

⁸ Tupana'ga ra'yramo ga vehevi onhimbo'e onhimongovo Tupana'ga nhi'i'ga rupi hahyrame ojive. ⁹ Nahã hahyrame ga pe hahya ga mbojipokwahavi Tupana'ga nhi'i'ga rehe ga monhimomiranambava. Nurã ga rekoi vvyakotyve'ga nderohoharamo yvagi pe. Kiroki ga oko ganhi'i'ga rupi – ga hugwi nhaporemō ga omombo gāndekote'varuhua ga mombyryva. Aerē po ti ga ga nderohoi yvagi pe ga momytavo avuirama Tupana'ga pyri nehē. ¹⁰ A'ereki Tupana'ga e'i Jesus'ga pe:

“Ymyahũ Melquisedeque'ga ko ikwava'ēhara'ga nduvihavuhu'ga ji ve.

Na jitehe ndehe kiro ereko ikwava'ēhara'ḡa ndu-vihavuhuro ji ve Melquisedeque'ga ja,” ei Tupana'ga.

Tapejikopigi ti Cristo'ga rehe

¹¹ Melquisedeque'ga rehe ti xanhomoḡitaḡita hete novĩa. A'ereki manameuhũ pe pekwaha! Nurã manameuhũ po ti ji ikwahavukari pe me nehẽ? Napenhimbo'ea'javi pe! ¹² Pejapyaka ti pejihe! Ymyahũ pe jikogi Cristo'ga rehe. Nurã po kiro pe ojipe'ḡa mbo'ei Tupana'ga nhi'iḡa rehe ikwahaheteavo hamo. A'ea ji ei novĩa. Aḡwamo vehevi ti ojipe'ḡa toko pembo'eharamo pe mbo'ea'java ahembo'eypya rehe nonhimimiva'ea rehe imombe'urame Tupana'ga nhi'iḡa pe me.

Pe ndapekwahavi Cristo'ga mombe'ua onhimiva'ea. Xunhijete'i jate pe pekwaha ahembo'eypya jate. Ipita'ngive'ḡa – kiroki ḡa oka'mbu jate – ḡa ndo'upavi. Ga javijitehe pe ndekoi a. ¹³ A'ea ji ei pe me. Kiroki ga oka'mbu jate – gaha ko ipita'ngive'ga ikwahave'yma. Na jitehe pe peko ipita'ngive'ḡa javuhu. A'ereki xunhi pe pekwaha Tupana'ga nhi'iḡa pyryva'ea. Ipita'ngive'ḡa javuhu pe ei pejohupe: “Marã aherekote'varuhua? A'ereki nhande ndikwahavi. Marã ahe rekokatui? A'ereki nhande ndikwahavi.” A'ea pe ei ikwahave'yma pekopave'yma Tupana'ga nhi'iḡa rupi.

¹⁴ Kiroki ga o'u pa – gaha ko jyvuaruhu. Ga javijitehe ga ikwahavi no – kiroki ga Tupana'ga nhi'ĩpo'ru pa okokatuavo opohia okote'varuhua hugwi. Gaha ojipokwaha Tupana'ga nhi'imbava rehe ikwahapaheteavo. A'ero ga ei: “Nahã aherekote'varuhua. Nahã ahe rekokatui,” ei ga

ikwahava. Koji'i ga ikwahavi no. Nonhimimi Tupana'ga nhi'i'ga ga pe. Pehe ki a'e te ndapekwahavi ve oka'mbuve'ga javuhu.

6

¹ Xanhomogitaa'jaa'javyme ti ahembo'eypya rehe Cristo'ga mombe'urame. Kiro koji'i xanhimbo'e onhimiva'ea rehe Cristo'ga mombe'upava rehe ikwahaheteavo nhanen-himbojipokwahapava hehe. A'ea rehe ji pe mbo'epotari kiro. A'ereki nhande xanhimbo'e jipe ahembo'eypya rehe.

A'ea rupi nhande ei ahembo'eypya mombe'gwovo: Xapohi ti nhanderekote'varuhua hugwi herojijyita nhandereaporogita. Xajiko ti Tupana'ga rehe ga reroviaheteavo, xa'e jipe nhande ikwehe. ² Ymya nhande ei: Nahanahã batismos. Tupana'ga ti tomomyry pe me kiro javo, nahanahã po nhande xapoko Jesus'gareheve'ga aka'ga rehe hamo javo ga pe. Ymya nhande ei: Nahanahã po ti Tupana'ga omanove'ga mbogwerava'javi nehẽ. Nahanahã po ti Tupana'ga ei ga pe nehẽ, xa'e jipe nhande ikwehe. Jara'ga pe po ti ga ei nehẽ: “Pejo ti pejijupa avuirama ji pyri,” e po ti Tupana'ga nehẽ. Jara'ga pe po ti ga ei nehẽ: “Peho ti ji hugwi pejijupa avuirama hahyva'ea ruvihava pype,” e po ti Tupana'ga nehẽ, xa'e jipe nhande ikwehe. A'ea pe nhaporemō nhande ei ahembo'eypya mombe'gwovo ikwehe.

³ Kiro koji'iva'ea rehe xanhimbo'e onhimiva'ea rehe Cristo'ga mombe'upava rehe

ikwahaheteavo, a'e ji pe me. Xanhimbo'e ti hehe Tupana'ga ipotarame.

⁴ Marã po jara'ga pe? Tupana'ga nhi'iğa ga henduna'ei. Aerẽ po ga nohendukatua'javi. Ga henduvypyrame Tupana'ga ikwahavukari opyryva ga pe nahanahã ji ipotari javo. Ga pe ga ikwahavukari Cristo'ga rupi po ti yvyakotyve'ga nduri ji pyri nehẽ javo. Nurã ga jikogi Cristo'ga rehe imomboruka ga pe okote'varuhua ojihugwi a'ero. “Tupana'ga Cristo'ga mbuhuruka nhande pyri yvaga hugwi,” ei ga. A'ero Tupana'ga ra'uvapyryva uhu ga pyri ga pokoga. ⁵ A'ero ga ei: “Pyry hete Tupana'ga nhi'iğa nhande ve. A'ereki ga nhande mbojiko ojihe,” e na'ẽ ga. “Xanhimomby'a nhande gapopoakara rehe. Aerẽ po ti koji'i nhanemonhimomby'ava'ea nehẽ no,” e na'ẽ ga.

⁶ Nahã ga ndekona'ei henduva Tupana'ga nhi'iğa. Aerẽ po ga ei: “Ndorokoa'javi ore Tupana'ga nhi'iğa rehe,” e po ga okote'varuhuavo.

Marã po ga pe? Tupana'ga ndogwerojijyja'javi tuhẽ gandeaporoğita a'ero. Ga ndopohipotari okote'varuhua hugwi imomborukare'yma Tupana'ga pe avuirama. Ndokoa'javi ga Tupana'ga nhi'iğa rupi. Nurã ga ndekoi Tupana'ga ra'yra'ga jukahara'ga ja. Ombotegwete ga Jesus'ga ojipe'ga ndovaki.

⁷ Omoakÿakyma'ja amana yja ko pe. Pyryva'ea henhui jugwi gworygworyvamo kohoa jara'ga remityma. A'ero ga i'ui gwemityma gworygworyvamo. A'ea pe yjakatua pe Tupana'ga imombyryvi.

Yjakatua – kiroki a'ea hugwi henhui pyryva'ea – a'ea ja ko ġa – kiroki ġa ojiko hete Tupana'ga rehe okopige'yma ganhi'iġa rupi okopyryvamo ga pe. Ga pe ga imombyryvi.

⁸ Omoakÿakyma'ja amana ojipea yja ko pe no. Ndapyryviva'ea ki a'e te henhui jugwi hatĭava'ea hajiheva'ea pavēi. A'ea kohoa jara'ga ndo'ui. Nurã ga ei: “Ite'varuhu yja!” Nambegwei ti ga ei tokai ti nehē javo. A'ero ti ga imbokai nehē.

Yjate'varuhua – kiroki a'ea hugwi henhui ndapyryviva'ea – a'ea ja ko ġa – kiroki ġa nohendukatui Tupana'ga nhi'iġa okoe'yma hupi okopyryve'yma ga pe. Nambegwei po ti ga imondoi hahyva'ea ġa pe nehē.

⁹ Tupana'ga nhi'iġa rendukatue'ÿve'ġa pe ji anhi'ĭ popoaka. Pehe ki a'e te ndapekoi ġa ja. Peko pyry pe Tupana'ga pe. A'ea ore ei pe me oreremiarōva'ea pe. A'ereki ore opokwaha. Peko hete pe Tupana'ga nhi'iġa rupi imomboruka pejikote'varuhua ga pe. A'ero po ti Tupana'ga pe nderohoi yvagi pe pe mombytavo avuirama ojipyri nehē pe imomborukaro ġwaramo.

¹⁰ A'ereki Tupana'ga ahe rereko katu jipi ahe poravykykaturame ga pe. Nurã po ti ga nomoka'nhymi peporavykyagwera nehē. Peporavyky katu pe Tupana'ga remimo'ēhara'ġa pokoga ikwehe Tupana'ga arōhetero ġwaramo. Aġwamo vehevi pe ġa pokogi. Peporavykypava Tupana'ga hepiagi okopyryvamo pe me.

¹¹ Na jitehe pe nhimarane'ymame nane'yimi ti pejirokwa pejikoheteavo Tupana'ga rehe avuirama pejikokatuavo ojipe'ġa pe Cristo remimombyryva mbuhua pejive. Oropota

hete ore pejirokwa pe napenani. ¹² A'ero po ti pe ndapevevugwei nehẽ. Pejiko ti Tupana'ga rehe ojipe'ga ja Tupana'gareheve'ga ja. Penhimomirana ti onhimomiranave'ga ja pejikopige'yma. Ojiko ga onhimomiranama tihepia ti Tupana'ga remimombyryva nhande ve nehẽ javo – kiroki a'ea pe ga ei ga pe. Tupana'ga nopiriani onhi'iga. A'ero ga ga mbohoryvi opyryvamo ga pe. Na jitehe po ti Tupana'ga pe mbohoryvi opyryvamo pe me nehẽ pe ndekorame ga ja aerẽ po ti Tupana'ga imombyryvi nhande ve nehẽ javo no.

Tupana'ga nopiriani onhi'iga

¹³ Vvyakotyve'ga gwenoj ojihoheve'ga Tupana'ga ojohupe a'itiva'ea ji ei nhinhi'iga javo. A'ereki Tupana'ga omombe'u a'itituhẽva'ea jate. Nurã togwerovia ti ojipe'ga nhinhi'iga javo, ga ei: “Tupana'ga okwaha nhinhi'igatua.” A'ea ga e'i Tupana'ga renoina.

Tupana'ga jate ni'mbei okovo huvihavamo ojipe'ga hohe pa. Nurã Tupana'ga ehetei ojera javo o'erame Abraãova'ea pe togwerovia hete ti Abraão'ga nhinhi'iga javo. Imombe'gwovo pyryva'ea ga ei ahe ve a'ero: ¹⁴ “Jihi Tupana ti amombyry hete tuhẽ nde ve nehẽ,” ei ga ahe ve. “Amondo ti ji ndera'yra nde ve nehẽ. Aerẽ po ti nderakykwepohara'ga nde'yjuhuro a'ero nehẽ. A'iti a! a'e ji.” Ymyahũ Tupana'ga ei a'ea Abraãova'ea pe onhinoina.

¹⁵ Onhimomiranamame Abraãova'ea imbokwara'ara'ari ojikoga Tupana'ga rehe omombyry po ti ga ji ve nehẽ javo. Tupana'ga

nopiriani onhi'iġa Abraãova'ea pe. A'ero ga imombyryhetei ahe ve.

¹⁶ Yvyakotyve'ġa ġwenoi ojichoheve'ga ojogwayvarama. Ojohupe ġa ei onhombojikoga ojogwehe: “A'itituhẽva'ea pe ore ei. Tupana'ga okwaha orenhi'iġatua pe me.” A'ea ġa ei ojohupe Tupana'ga renoina heroviaruka ojohupe herojijye'yma onhi'iġa. A'ero ġa ndojogwayvara'javi.

¹⁷ Ymyahũ Tupana'ga ikwahavukapotari onhi'iġa rerojijye'yma ġa pe – kiroki ġa pe ga e'i: “Jihi Tupana po ti opogweruruka yvagi pe pe mongovo avuirama ji pyri imombyryva pe me nehẽ pe jikoga ġwaramo ji rehe,” ei ga. Nurã onhinoina ga ei a'ea ġa pe jukwaha hete ti ġa pe nhinhi'iġa rerojijye'yma javo. ¹⁸ Tupana'ga ei a'ea onhinoina tohoryory hete ti ġa ikwahavame javo. E'i ga: “Aerẽ po ti ġa ei nehẽ: ‘Tupana'ga ndogwerojijyi onhi'iġa. Ga ndogwerojijyi onhi'iġa onhinoiname no,’ e po ti ġa gworygworyvamo nehẽ,” ei Tupana'ga.

Na tuhẽ. Tegwete ga'mbea ga nhi'iġame. A'ero a'ea kwahavame nhande roryroryheteramo nhandejirokwa ga rerovia aerẽ po ti ga nhande rerohoukari ojipyri nehẽ javo, xa'e nhande. A'ereki nhande xajiko hete ga rehe nhandepohia nhanderekote'varuhua hugwi.

¹⁹ Ipohyiva'ea âncora nombojijyjukari yharuhua ahe imomborame yharuhua hugwi ihamuhũa pyvõ. Na jitehe nhandereaporogita ndojirojijya'javi. A'ereki nhande tirovia tuhẽ Tupana'ga aerẽ Jesus'ga pe po ti ga nhande rerurukari ojipyri yvagi pe nehẽ javo. Nianemoandyandyi po ti ga

nehẽ. Jesus'ga rehe nhande jikogi a'ero nhandeky-hyjie'yma.

Ga oho jipe yvagi pe Tupana'ga pyri tuhẽ nhande repyga okovo ikwava'ẽhara'ğa nduvihavuhuro. Avo yvya koty ikwava'ẽhara'ğa nduvihavuhu'ğa na jitehe oho Tupana'ga ronga pype hete hovapiahava aherovai gwe'ya'ğa ndepygga. ²⁰ Tupana'ga pyri yvagi pe nhanderenondeve'ga hoi ovahema Jesus'ga. Gaha oho nhande renonde nhande repyga toho ti ға ji reviri yvagi pe javo. Ikwava'ẽhara'ğa nduvihavuhu'ga Tupana'ga pe ko Jesus'ga. A'ereki Tupana'ga e'i ga pe:

“Ymyahũ Melquisedeque'ga ko ikwava'ẽhara'ğa nduvihavuhu'ga ji ve.

Na jitehe ndehe kiro ereko avuirama ikwava'ẽhara'ğa nduvihavuhuro ji ve Melquisedeque'ga ja,” ei ga Jesus'ga pe.

7

*Melquisedeque'ga oko ikwava'ẽharamo
Tupana'ga pe*

¹ Ymyahũ Melquisedeque'ga ko Salẽmmeva'ea ruvihavuhu'ga hako. Ga ko ikwava'ẽhara'ğa Tupana'ga pe no hako. Tupana'ga huvihavuhu hete ojipe'ğa hohe pa. Ga pe Melquisedeque'ga ko ikwava'ẽhara'ga. Melquisedeque'ga uhu nhaneremboypyva'ea rovatiamo Abraãova'ea rovatiamo ahe jivyrame otavukara hugwi. Otavuka jipe Abraãova'ea ojipeva'ea ruvihavava'ea pe quatrova'ea pe ogwovo ahe reviri ahe monhana. Abraãova'ea jivyrame Melquisedeque'ga ahe rovatĩ. Ahe ve ga ei:

“Tomomyry ti Tupana'ga nde ve!” ei ga ahe ve.

² Ojivyrane otavukara hugwi Abraãova'ea herupava'javi mbatera aheruvihavava'ea hugwi quatrova'ea hugwi – kiroki mbatera aheruvihavava'ea opyhygaha Abraãova'ea re'yjava'ea hugwi hajiheva'ea hugwi no. Abraãova'ea imboja'oja'ogi herura'javipyra imboatyaty inoĝa dez mbatera jatyra. Melquisedeque'ga pe ahe imondoi he'yjuhuva'ea: ojipeji jatyra um décimo.

Melquisedeque'ga rera pe nhande ei: Piry hete ko huvihavuhu'ga. A'ea nhande xa'e garera pe. Ga ko Salémmeva'ea ruvihavuhu'ga. Cidade rera pe Salém me nhande ei Ahepy'a noĝatua. Nurã nhande ei Melquisedeque'ga rera pe no: Ga onoĝatu ojiheve'ga py'a.

³ Tupana'ga rembikwatijarukara nomombe'ui Melquisedeque'ga po'ria ga'yembora. Nomombe'ui garembikwatijarukara Melquisedeque'ga ramonhava'ea. Nomombe'ui garembikwatijarukara ga'aragwera gamanoa no. Melquisedeque'ga rekoi Tupana'ga ra'yra'ga ja Jesus'ga ja ikwava'ēharamo Tupana'ga pe avuirama.

⁴ Pejapyaka ti Melquisedeque'ga rehe ga kwa-haheteavo. Huvihavuhu hete ga. Nurã ga pe Abraãova'ea imondoi he'yjuhuva'ea: ojipeji jatyra herura'javipyra um décimo – kiroki a'ea ahe gweru otavukara hugwi. Abraãova'ea oko nhaneremboypyro nhanderuvihavuhuro israelitas'ga nduvihavuhuro. Ahe vehevi imondoi Melquisedeque'ga pe nde ko huvihava ji hohe

javo. Jukwaha a'ero Melquisedeque'ga huvihavuhu hete.

⁵ Abraãova'ea ko Leviva'ea rakykwepohara'ga nemboypya. Leviva'ea rakykwepohara'ga mombe'gwovo Moisésva'ea rembikwatijara i'ei: “Levi'ga rakykwepohara'ga – kiroki ģa oko Tupana'ga nhi'iġa rupi okovo ikwava'ēhara'ga – ġahã ti topyhy mbatera gwe'yja'ga hugwi israelitas'ga hugwi. Na tuhẽ. Israelitas'ga herekorame dez mbatera tomondo ti ġa Levi'ga rakykwepohara'ga pe ojipeji mbatera um décimo.” Nahã Moisésva'ea rembikwatijara i'ei.

Ga nhaporemo oko Abraãova'ea rakykwepoharamo israelitas'ga Leviva'ea rakykwepohara'ga pavẽi. Opyhy ikwava'ēhara'ga gwe'yja'ga hugwi vehevi Abraãova'ea rakykwepohara'ga hugwi tuhẽ.

⁶ Melquisedeque'ga ki a'e te Leviva'ea rakykwepohara'ga rui. Abraãova'ea hugwi ga ipyhygi reki mbatera um décimo. Garembipyhyga renonde Tupana'ga ei Abraãova'ea pe: “He'yjuhu po ti nderakykwepohara'ga nehẽ,” ei Tupana'ga ahe ve. “Amondo ti ji hajiheve'ga gwyrã nde ve nderakykwepohara'ga pe nehẽ. Pevo po ti ġa nduvi avuirama a'ero nehẽ. Nderakykwepohara'ga pe po ti ji hajiheve'ga mbohoryvukari nehẽ,” ei Tupana'ga Abraãova'ea pe. A'ea Tupana'ga ei aerẽ po ti Abraãova'ea hoi huvihavamo nehẽ javo. Tupana'ga nhi'iġirẽ jate Melquisedeque'ga ei Abraãova'ea pe reki: “Tomomyry ti Tupana'ga nde ve!” ei ga.

⁷ Jukwaha hete. Melquisedeque'ga huvihavuhu Abraãova'ea hohe a'ero. A'ereki nhande

nhaporemo xa'e: Kiroki ġa oko ojipe'ġa hohe – ġahã jate e'i: “Tomombyry ti Tupana'ġa nde ve.”

⁸ Leviva'ea rakykwepohara'ġa – kiroki ġa opyhy israelitas'ġa hugwi – ġahã omano reki. Melquisedeque'ġa ki a'e te – kiroki ga opyhy Abraãova'ea hugwi – gaha okoji. A'ereki Tupana'ġa rembikwatijarukara nomombe'ui gamanoa.

⁹⁻¹⁰ Ndo'ari ve Leviva'ea Melquisedeque'ġa Abraãova'ea rovatĩrame. Emo Leviva'ea oko Abraãova'ea rakykwepoharamo. A'ero imondorame um décimo Abraãova'ea omondo Leviva'ea repyga no, a'e ji. Leviva'ea ko ikwava' hara'ġa nemboypya. Gahã opyhy gwe'yja'ġa hugwi um d cimo. Emo Melquisedeque'ġa pe Abraãova'ea omondo jipe Leviva'ea repykavamo reki. A'ero kaitu jukwaha. Melquisedeque'ġa huvihavuhu Leviva'ea hohe Leviva'ea rakykwepohara'ġa hohe no.

Jesus'ga oko Melquisedeque'ga ja ikwava' haramo

¹¹ Ymyahũ Tupana'ga Leviva'ea rakykwepohara'ġa mo'emo' i toko ti Arão'ġa ikwava' haramo ji ve jipi israelitas'ġa mombyryva javo. Arãova'ea oko Leviva'ea rakykwepoharamo. Arãova'ea oko ikwava' haramo a'ero gwakykwepohara'ġa pav i.

Mois s'va'ea pe Tupana'ga ikwatijarukari nhanembo'eagwera israelitas'ġa mbo'eagwera nahanahã po ti ikwava' hara'ġa pe mombyry pe nderua ji pyri neh  javo. Arãova'ea aherakykwepohara'ġa pav i nomombyryvukari reki nhandere'yja'ġa israelitas'ġa. A'ero israelitas'ġa ndohoi Tupana'ga pyri. Nonhi'igi ġa ga pe no.

Nurã Arãova'ea rakykwepohara'garũive'ga ruri okovo ikwava'ẽharamo Tupana'ga pe. Ga ko Jesus'ga. Melquisedeque'ga ja ga oko ikwava'ẽharamo Tupana'ga pe. Tupana'ga nde'i Jesus'ga pe: “Arãova'ea ja ko nde ikwava'ẽharamo ji ve.” A'ea rũi Tupana'ga ei. E'i ga: “Melquisedeque'ga ja ndehe kiro ereko avuirama ikwava'ẽharamo ji ve,” ei ga.

¹² A'ea erame Jesus'ga pe Tupana'ga ei tokoa'javyme ti Leviva'ea rakykwepohara'ga ikwava'ẽharamo javo. Leviva'ea rakykwepohara'ga ndekoa'jave'ymame ikwava'ẽharamo, Moisésva'ea rembikwatijara rehe ndatekwava'javi – kiroki a'ea omombe'u ikwava'ẽhara'ga. Hajiheva'ea toko ti kiro a'ero, xa'e nhande. Tupana'ga nhi'igapyahua jate Jesus'ga rehe toko kiro a'ero, xa'e nhande.

¹³ Jesus'ga pe Tupana'ga ei ndehe kiro ereko avuirama ikwava'ẽharamo ji ve javo. Emo Jesus'ga ko Leviva'ea rakykwepohara'ga rũi reki. Ojipeva'ea rakykwepohara'ga ko Jesus'ga. Garempyryva rakykwepohara'ga ndojukai reki mbatepyryva imbokaje'yma ikwava'ẽhava rehe Tupana'ga pe. ¹⁴ Jesus'ga oko nhaneramonhava'ea rakykwepoharamo Judáva'ea rakykwepoharamo nhandepojykaharete'ga. A'ea jukwaha. Moisésva'ea nde'i Judáva'ea rakykwepohara'ga pe: “Pekwava'ẽ ti gembatepyryva jukapyra imbokaita Tupana'ga pe pejikovo ikwava'ẽharamo.” A'ea rũi Moisésva'ea e'i Judáva'ea rakykwepohara'ga pe.

¹⁵ Hajiheva'ea Tupana'ga imongoi kiro. A'ea jukwaha hete. A'ereki Jesus'ga reki kiro oko ik-

wawa'êharamo Tupana'ga pe ua yvya koty nhande pyri. Ga ko Melquisedeque'ga ja okovo ikwawa'êharamo.

¹⁶ Moisésva'ea rembikwatijara nde'i Jesus'ga pe: “Eko ti ikwawa'êharamo Tupana'ga pe. A'ereki neremboypya ko Leviva'ea.” Nanongara rũi aherembikwatijara e'i Jesus'ga pe. Yvyakotyve'ga rũi e'i Jesus'ga pe eko ti ikwawa'êharamo Tupana'ga pe javo. Emo Jesus'ga oko reki ikwawa'êharamo. A'ereki ga ipopoaka okovo avuirama. Nomanoa'javi po ti ga nehẽ.

¹⁷ A'ereki ojipeva'ea Tupana'ga rembikwatijarukara omombe'u javo Jesus'ga pe. E'i: “Ymyahũ Melquisedeque'ga ko ikwawa'êhara'ga ji ve.

Na jitehe ndehe kiro ereko avuirama ikwawa'êharamo ji ve Melquisedeque'ga ja.”

A'ea Tupana'ga rembikwatijarukara ei Jesus'ga pe.

¹⁸ Hajiheva'ea Tupana'ga imongoi a'ero ndatekwava'javi Moisésva'ea rembikwatijara rehe kiro javo. A'ereki aherembikwatijara ndipopoakari. A'ereki israelitas'ga ndogwerojijyi ojeaporoğita aherembikwatijara renduvame. A'ero ға ndokokatui ve. Ndohoi ға Tupana'ga pyri onhi'iga. Ndikwahyi aherembikwatijara ға ndehe. ¹⁹ Nahemombyryvukari tuhẽ.

Koji'i pyry nhande ve kiro Jesus'ga rekorame ikwawa'êharamo Tupana'ga pe. A'ereki Tupana'ga Jesus'ga momanouka nhande repygauka imomboruka nhanderekote'varuhua nhande hugwi nhande mombyryva. Aerẽ po ti Jesus'ga nhande rerohoi ojupi nhande mongovo avuirama

Tupana'ga pyri nhande mbohoryva nehẽ. Nurã nhande xanhi'inhi'ĩ Tupana'ga pe kiro.

²⁰ Tupana'ga jate ni'mbei okovo huvihavamo ojipe'ga hohe pa. Ojera vehevi javo ga ehetei o'erame toko ti Jesus'ga ikwava'ẽharamo javo.

²¹ Tupana'ga nonhinoi reki o'erame toko ti Levi'ga rakykwepohara'ga ikwava'ẽharamo javo. Emo o'erame Jesus'ga pe ga onhinoi. Jesus'ga pe ga ei: “Jihi Tupana ko ndepojy kaharetea.

Anhi'igatu ji nde ve kiro.

Ymyahũ Melquisedeque'ga ko ikwava'ẽhara'ga.

Na jitehe ndehe kiro ereko avuirama ikwava'ẽharamo ji ve Melquisedeque'ga ja.

A'iti a! Ndarojijyi ti ji nhinhi'igã nde ve nehẽ.”

A'ea Tupana'ga ei onhinoina.

²² Nurã Jesus'ga popoakahetero okovo ikwava'ẽharamo Tupana'ga pe avuirama, kiro Tupana'ga nhi'igapyahua apiavo toho javo – kiroki ganhi'igapyahua e'i vyakotyve'ga pe nahanahã po ti ji pe pokokatui kiro nehẽ javo. A'ero koji'i pyryvamo vyakotyve'ga pe kiro.

²³ Ymyahũ Leviva'ea rakykwepohara'ga nde'yjuhuro reki okovo ikwava'ẽharamo. A'ereki ga omano oporavykya reja. A'ero jara'ga aherakykwepohara'ga ndekoi ikwava'ẽharamo ahe py'rovo.

²⁴ Jesus'ga ki a'e te ndipy'rukavi ga. A'ereki ga nomanoa'javi. Nurã gaha jate nane'yimi oko ikwava'ẽharamo avuirama. ²⁵ Nurã ga imombohetei vyakotyve'ga ndekote'varuhua ga hugwi avuirama ga mombyrypava. Kiroki ga onhi'ĩ Tupana'ga pe ojikoga gwaramo Jesus'ga rehe – gahã

Jesus'ga ġa mombyryvi. A'ereki ga nomanoa'javi. Kiro yvagi pe ga oko Tupana'ga pyri ġa ndepyga jipi epoko ti ġa javo Tupana'ga pe.

²⁶ Pyry hete tuhē a'ero Jesus'ga rekoi ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhuro Tupana'ga pe nhande repyga. Jesus'ga oko pyry hete Tupana'ga monhimohema ojihe. Naheaporoġitatiruahūi ga. Ga ko ndokote'varuhui'i'i. Nurā vvyakotyve'ġa ja rūi ga oko. A'ereki ga pyry hete tuhē. Tupana'ga omongo ga ojipyri yvateuhu yvaga aherovai, kiro ti ga toko huvihavuhuhetero ojipe'ġa hohe pa javo.

²⁷ Jesus'ga nokwava'eġi tuhē mbatepyryva jukapyra Tupana'ga pe tomombo ti ga jirekote'varuhua ji hugwi jave'yma. A'ereki ga oko katu hete jipi.

Leviva'ea rakykwepohara'ġa ki a'e te okwava'ē mbatepyryva jukapyra Tupana'ga pe okovo ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhuro tomombo ti Tupana'ga nhanderekote'varuhua na'ē javo. Nahā ġa jipygi. Ojipygirē jate ġa ikwava'eġi ojipea jukapyra tomombo ti Tupana'ga jara'ġa ndekote'varuhua kiro javo.

Jesus'ga ki a'e te nokwava'eġi mbatepyryva jukapyra tomombo ti Tupana'ga vvyakotyve'ġa ndekote'varuhua jave'yma. A'ereki Jesus'ga onhikwava'ē ojijukauka omanomo yva rehe tomombo ti Tupana'ga ġandekote'varuhua ġa hugwi javo.

Nane'ymi Leviva'ea rakykwepohara'ġa okwava'ē mbatera jukapyra Tupana'ga pe.

Jesus'ga ki a'e te ojipeji ko ga jijukaukari. No-manoa'jaa'javi ga.

28 Moisésva'ea rembikwatijara e'i akwaimbae'ğa ti toko ikwava'ẽhara'ğa nduvihavuhuro Tupana'ga pe javo. Emo vvyakotyva'ero ġwaramo ikwava'ẽhara'ğa nduvihavuhu'ğa ndekote'varuhuro opopoakare'ymamo ote'varuhua pe.

Aerẽ Tupana'ga ei onhinoina a'ero jira'yra'ga ti toko ikwava'ẽhara'ğa nduvihavuhuro avuirama javo reki. Nurã gara'yra'ga Jesus'ga pytai avuirama ikwava'ẽhara'ğa nduvihavuhuro okopyryhetero tuhẽ vvyakotyve'ğa ndepykatuavo Tupana'ga nhi'ĩpo'rupava avuirama.

8

Jesus'ga gwepy vvyakotyve'ğa

1 Na tuhẽ Jesus'ga rekoi okovo ikwava'ẽhara'ğa nduvihavuhuro nhande repyga ogwovo yvagi pe hete. Pevo huvihavuhuhetero Tupana'ga ruvi. Okovo ġwaramo huvihavuhuhetero Tupana'ga pavẽi, Jesus'ga apygi Tupana'ga pyri gajohukoty rũi. A'ea rehe ji pe mbo'ei ko.

2 Yvagi pe Tupana'ga ruhava pype tuhẽ nhandepojkaharete'ga ruhava pype tuhẽ Jesus'ga rekoi. A'ea pype Tupana'ga rembiapoa pype ikwava'ẽhara'ğa nduvihavuhuro Jesus'ga poravykyi Tupana'ga pyri nhande repyga. Vvyakotyva'ea rembiapoa pype rũi – kiroki yvagipeva'ea'java'ea ahe oapo yvya koty tenda – a'ea pype rũi ga nhande repygi. Ymyahũ a'ea pype hete ikwava'ẽhara'ğa nduvihavuhuva'ea oho gwe'yjava'ea repyga yvya koty.

³ Ymyahũ Tupana'ga omo'emo'ẽ vvyakotyve'ğa. Ga e'i: “Toko ti ğa ikwava'ẽhara'ğa nduvihavuhuro ji ve vvyakotyve'ğa ndepyga. Nurã ti ğa togweru vvyakotyve'ğa hugwi ғанemimbuhuteheva'ea ikwava'eğa ji ve nehẽ. Togweru ti ğa ға hugwi mbat-epyrva jukapyra ji ve nehẽ no vvyakotyve'ğa ndepykaramo nehẽ,” ei Tupana'ga ymyahũ.

Jesus'ga rekoi ikwava'ẽhara'ğa nduvihavuhuro Tupana'ga pe. Nurã po ga ikwava'eği Tupana'ga pe no hamo.

⁴ Yvagi pe Jesus'ga poravykyi okovo ikwava'ẽharamo. Po ga oko yvya koty, a'ero po ga ndokoi ikwava'ẽharamo hamo. A'ereki gwereko jipe ikwava'ẽhara'ğa yvya koty.

Gahã gweru imbuhuteheva'ea Tupana'ga pe jipi okovo Moisésva'ea rembikwatijara rupi. ⁵ Gaporavykyia okwahavuka xunhi nhande ve yvagipeva'ea. A'ero nhande ei: Na ja gwerevi nhanderepykava rekoi yvagi pe. Na jitehe Moisésva'ea rembiapoukara okwahavuka xunhi nhande ve yvagipeva'ea. A'ereki ymyahũ Tupana'ga e'i Moisésva'ea pe Moisésva'ea rembiapohava renonde tenda apohava renonde. Tupana'ga e'i: “Ji rendu katu ti! Ývytyruhua rehe ji ikwahavukari nde ve nahã ko yvagipeva'ea javo. A'ea'jaheteva'ea eapo katu katu pa imohina kiro,” ei ga Moisésva'ea pe.

A'ero Moisésva'ea Tupana'ga nhi'ĩpo'rupavi a'ea'jaheteva'ea japokatuuka tenda tapyjamo. Oapopavuka ahe mbatera no imondovo tenda pype. Nahã ahe japopavukari yvagipeva'ea'java'ea yvya koty. A'ea pype

Leviva'ea rakykwepohara'ġa israelitas'ġa ndepyyi okovo ikwava'ēharamo yvya koty.

⁶ Jesus'ga poravykya ki a'e te koji'i pyryvamo ġaporavykya hohe. Ymyahū Tupana'ga ekatui Moisésva'ea pe nahanahã po ti ji israelitas'ġa pokokatui nehē javo. A'ero ga ei toko ti Leviva'ea rakykwepohara'ġa ikwava'ēharamo javo. Moisésva'ea pe ga ikwatijarukari javo: “Tombokai ti ġa mbatepyryva ji ve israelitas'ġa ndepyya,” ei ga Moisésva'ea pe ikwatijaruka ahe ve.

Aerē koji'i pyryvamo reki Tupana'ga ekatuhetea Jesus'ga pe nahanahã po ti ji yvyakotyve'ġa pokokatui kiro nehē javo. “Ndehe ti emano imomborukaheteavo ġandekote'varuhua ġa hugwi ġa ndepyya nehē,” ei ga Jesus'ga pe.

A'ea ko Tupana'ga nhi'ĩpyahua. A'ero ga ei toko ti Jesus'ga ikwava'ēharamo javo. Tupana'ga nhi'iġa Jesus'ga pe ipyahuva'ea rehe koji'i pyryvamo Moisésva'ea rembikwatijara hohe a'ero ymyahūva'ea hohe. Nurã Jesus'ga poravykya koji'i pyryvamo Leviva'ea rakykwepohara'ġa poravykya hohe. Yvyakotyve'ġa ndepykaramo Jesus'ga rekoi tuhu ti ġa okovo avuirama Tupana'ga pyri onhi'iġa ga pe javo. A'ero ga imombohetei yvyakotyve'ġa ndekote'varuhua ġa hugwi ġa mombryryva ġa mbuhua Tupana'ga pyri. A'ero kiro koji'i pyryvamo ġa pe.

⁷ Po ikwahyhetei ymyahūva'ea hamo Tupana'ga nhi'iġa Moisésva'ea pe hamo, a'ero po ga nonhi'iġi aerē ipyahuva'ea rehe Jesus'ga pe hamo.

⁸ Ymyahū israelitasva'ea nohendukatui reki ymyahūva'ea Tupana'ga rembikwatijarukara

Moisésva'ea pe. Nurã ndikwahyi ahe rehe. A'ea nhande tikwaha. A'ereki ga e'i:

“Kiro ji rendu katu ti,” ei Tupana'ga nhandepo-
jykaharete'ga.

“Aerẽ po ti ji nhi'igi ipyahuva'ea rehe Israelva'ea
rakykwepohara'ga pe Judáva'ea rakykwe-
pohara'ga pe nehẽ no,” ei ga.

⁹ “Ymyahũva'ea ja rũi po ti ji nhi'igi ga pe nehẽ.

Ymyahũ ganamonhava'ea pe ji ekatui ikwati-
jaruka Moisésva'ea pe nhinhi'iga

ahe rerogwovo pa Egitopeve'ga gwyra hugwi.

Aroho katu ji ahe pea hugwi.

Emo ahe nohendukatupotari reki.

Ndokoi ahe ymyahũva'ea rupi nhirembikwati-
jarukara rupi.

Nurã ji ndarekokatua'javi ahe,” ei Tupana'ga.

¹⁰ “Aerẽ ipyahuva'ea rehe po ti ji ekatui ga pe nehẽ
Israelva'ea rakykwepohara'ga pe israelitas'ga pe
nehẽ,” ei Tupana'ga.

“Nhinhi'iga po ti ji imongi ga'akaği pe
nahanahã peko katu ti javo ga pe.

Gapy'a pype po ti ji inogi nhinhi'iga.

A'ero po ti ga hendukatupotari nhinhi'iga okovo
pota hupi nehẽ, ei ga.

A'ero po ti ji rekohetei ganduvihavuhuhetero ga
pokokatuavo nehẽ.

A'ero po ti ga ji mbohetei
nde ko oreruvihavuhuhetea javo ji ve nehẽ.

A'ero po ti ga ndekohetei jireheva'ero
ji nhi'ipo'ruheteavo nehẽ,” ei Tupana'ga.

¹¹ “Ojopyjopyrive'ga po ti nonhombo'ei ji rehe
nehẽ.

Onhoirũ'ga ti nonhombo'ei ji rehe nehẽ no,” ei ga.

“Nde'i po ti ġa ojohupe nehē: ‘Pekwaha hete ti nhandepojykaharete'ga.’

A'ea rūi po ti ġa ei ġa nhaporemo ji kwahahetejipero ġwaramo ojikoga ji rehe nehē,” ei ga.

“Gapyrive'ġa ji kwahahetei nehē.

Ganduvihava'ġa ji kwahahetei nehē no.

¹² Aporogwety po ti ji ġa nehē ġa pyryve'ymame.

Ga hugwi po ti ji imombori ġandekote'varuhua ġapyryve'yma reheve nehē.

Nahenonha'javi po ti ji avuirama ġandekote'varuhua ikwahapava'jave'yma nehē,” ei Tupana'ga ymyahū.

¹³ Ymyahū Tupana'ga ei no: “Ipyahuva'ea rehe po ti ji nhi'iġi nehē nahanahā po ti ji pe pokokatui kiro nehē jawo.”

Tupana'ga a'ea ero ġwaramo nhande ikwahavi. A'ero nhande ei: Ndatekwawa'javi ymyahūva'ea rehe Moisésva'ea rembikwatijara rehe a'ero. A'ereki nhymyanuhū kiro, xa'e nhande. Na tuhē. Opa ġweri ymyahūva'ea, xa'e nhande.

9

Israelitasva'ea ombohete Tupana'ga tenda pype yvya koty

¹ Ymyahū Tupana'ga omombe'u Moisésva'ea pe nahanahā po ti israelitas'ġa ji mbohetei nehē jawo. Omombe'u ga tenda yvyakotyva'ea nahanahā po ti ġa toapo tenda ji mboheteavo ipype nehē jawo.

² A'ero Tupana'ga nhi'ipo'ruavo Moisésva'ea japoukari tenda tapyjamo Tupana'ga

mbohetehavamo. Mokõi hyrua tenda pype: kokotyva'ea kikotyva'ea pavêi. Kokotyva'ea pype ahe imondoukari hyapehava, mesa, pão. Omondouka ahe pão mesa rehe Tupana'ga rovai pyteri pe ga'apoa javo jupe. Nahã ahe imondoukari hyrua pype kokotyva'ea pype. Tupana'ga ei hyrua pe kokotyva'ea pe: Ipojdkahava. Nahã ga inoçi hera hehe. A'ereki pea Tupana'ga opojka ojive.

³ Tenda pyteri pe Moisésva'ea imbohaekoukari hovapiahava cortina imohinuka. Hovapiahava aherovai ojipea hyrua teni tenda pype kiko-tyva'ea. Tupana'ga ei hyrua pe kikotyva'ea pe: Ipojdkahetehava. Nahã ga inoçi hera hehe. A'ereki pea koji'i Tupana'ga opojka hete ojive.

⁴ Ipojdkahetehava gwereko perfume mbokai-hava ouro apopyra. Ipojdkahetehava gwereko hyru'ia no Tupana'ga rembikwatijarukara ryru'ia. Omomoguka ahe ouro hehe.

Tupana'ga rembikwatijarukara ryru'ia gwereko nhaepepoa ouro apopyrava'ea. Nhaepepoa gwereko mbeju'ia'javuhuva'ea maná. Hyru'ia gwereko Arãova'ea apoagwera no yvyra – kiroki yvyra ipoty. Gwereko itapereuhua no – kiroki a'ea rehe Tupana'ga okwatijarukaripe ahe ve ymyahũva'ea.

⁵ Hyru'ia arimo ahe imondoukari yvagipeve'ga ra'angava querubins'ga ra'angava. A'ea ahe japoukari imondovouka pevo yvagipeve'ga'java'ea. Hendy'jandy'ja memei yvagipeve'ga'java'ea Tupana'ga rendy'java pyvõ. Yvagipeve'ga'java'ea ipepojai hyru'ia arimo hyru'ia rovapytymbava rehe o'ama.

Aerē hovapytymbava rehe ikwava'ēhara'ğa nduvihavuhu'ga gwypygwypyi hekoa tomombo ti Tupana'ga israelitas'ğa ndekote'varuhua javo. A'ero ojapyakaramē hehe hovapytymbava rehe ға ikwahava'javi okote'varuhua mombora javo: “Tupana'ga oko nhande pyri ғwenonhe'yma nhanderekote'varuhua ikwahava'jave'yma,” ei ға.

A'ea rehe ti ji namombe'upavi kiro.

⁶ Moisésva'ea japopavukarirē nane'ymi ikwava'ēhara'ğa hoi tenda pype kokotyva'ea pype oporavykyavo Tupana'ga pe nahã ga mboheteheteavo ipype.

⁷ Ojipea pype kikotyva'ea pype ikwava'ēhara'ğa nduvihavuhu'ga tehe ga hoi. Outubroğweriã rupi jate, uma vez ano nanani ga tehe ga hoi ipype herogwovo mbatepyryva rekoa. Hekoa rerohorame jate ga hoi ipype hypypyita tomombo ti Tupana'ga jirekote'varuhua ji hugwi javo. “Tomombo ti ga israelitas'ğa ndekote'varuhua ға hugwi no,” ei ga. “A'ereki ға oko te'varuhu ikwahave'yma,” ei ga hypypyita.

⁸ A'ero nhande ei: Ojipe'ğa ndohoi tenda pype, xa'e nhande. A'ea rehe Tupana'ga ra'uvapyryva nhande mbojapyakaramē ikwahavukari nhande ve ojipea. A'ero nhande ei: Tenda rekorame po Tupana'ga nde'i ve yvyakotyve'ğa pe tuhu ti ға jiruhava pype ji pyri tuhē onhi'iga ji ve javo.

⁹ Na tuhē reki ymyahũ hako. Nhande japyakaramē ymyahũva'ea rehe nhande ei: Ağwamo na jitehe nhande ve no. Imbuhuteheva'ea nombojipe'ai nhanderekote'varuhua nhande hugwi no mbatepyryva rekoa

rypyyyja pavēi. A'ereki nomomyryvi nhandereaporogita. Nonogatui nhandepy'a a'ero nhande monhi'igukare'yma Tupana'ga pe.

¹⁰ Ymyahūve'ģa omondo imbuhuteheva'ea tombokai ti ikwava'ēhara'ģa Tupana'ga pe javo. A'ereki Moisésva'ea rembikwatijara e'i ģa pe pemondo ti javo. Ojikwaku ģa ģwiġwia ti ti'u mbatepyryva tyhya no javo. Ndo'ui ģa hajiheva'ea. Ojikwaku ģa nahanahā ti nhanerembiheiparavuhua javo. Ojikwaku ģa. A'ereki aherembikwatijara e'i ģa pe pejikwaku ti javo. Jukwaha a'ero. Gandeaporogita pe rūi aherembikwatijara e'i. Ganda'oa pe jate e'i aherembikwatijara. Ipyahuva'ea rehe Tupana'ga nhi'igirē ndatekwava'javi tuhē aherembikwatijara rehe. Kirē nde'ia'javi aherembikwatijara ģa pe.

Cristo'ga ombohete Tupana'ga yvagi pe

¹¹ Aġwamo Cristo'ga oko ikwava'ēhara'ģa nduvihavuhuro oporavykyavo Tupana'ga pe imomyryvuka nhande ve. Koji'i pyryvamo nhande ve a'ero kiro. Yvyakotyve'ģa nembiaipoa pype rūi vvyakotyva'ea pype rūi ga reko i kwava'ēhara'ģa nduvihavuhuro. Yvaga pype ga reko i Tupana'ga ruhava pype tuhē. Pea koji'i pyry hete Tupana'ga pe vvyakotyve'ģa apoa hohe tenda hohe.

¹² Ohorame yvaga pype Tupana'ga ruhava pype ga ndogwerohoi bodes rekoa bezeros rekoa tomombo ti Tupana'ga vvyakotyve'ģa ndekote'varuhua a'ero javo. Hekoa pyvō rūi ga oki yvagi pe a'ero. Gwekoa reka'voguka ojijukahara'ģa pe ga omano yva rehe tahepy

ji vyvakotyve'ğa javo. Nahã ga ğa ndepyygi ğa mbopiro'yavo avuirama ğandekote'varuhua hugwi ogwovo yvaga pype opytavo. Ojipeji gahoa yvaga pype. Ndohoa'jaa'javi ga ipype.

¹³ Ymyahũ bodes rekoa touros rekoa no, a'ea ikwava'ēhara'ğa hypyyypi israelitas'ğa ndehe. Ombokai ğa novilha. Ikotiamo novilha mbokaipavipyra yhya pyvõ ğa hypyyypi a'ea israelitas'ğa ndehe. Israelitas'ğa jikwakupave'ymame ikwava'ēhara'ğa hypyyypi ğa ndehe tomombo ti Tupana'ga ğate'varuhua ğa hugwi javo. A'ero israelitas'ğa nda'oa tehe reki ğa imombyryvukari. Hekoa rypyppyja nomombyryvukari israelitas'ğa ndeaporoğita reki.

¹⁴ Koji'i pyryvamo Cristo'ga rekoa reka'vogukara mbatepyryva rekoa reka'voga hohe okwahyro pe ndehe. A'ereki nhande jikogame ga rehe ga omano nhande repyga javo, a'ero ga omombyry nhandereaporoğita. A'ereki Tupana'ga ra'uva avuiramava'ea opoko Cristo'ga ga nhikwava'eğame Tupana'ga pe omanomo. Nдите'varuhui'i'i Cristo'ga okokatuavo. Pyryheteva'ero ga manoi tahepy ti ji ğa javo. Nhande jikogame ga rehe ga omano nhande repyga javo, a'ero ga imombopavi nhanderekote'varuhua nhande hugwi nhandereaporoğita mombyryva nhandepy'a noğatuavo. Nurã nhande nhi'īgi Tupana'ga pe. Tokoa'javyme ti ğa ite'varuhua rehe javo Cristo'ga manoi nhande repyga. Tupana'ga nhi'īga rupi avuiramave'ga nhi'īga rupi ti ğa toko javo ga manoi nhande repyga.

15 Nurãro ġwaramo Cristo'ga yvyakotyve'ġa ndepyi omanomo ġa mongovo Tupana'ga nhi'ġa rupi ipyahuva'ea rupi. Ndokopavi ġa Moisésva'ea rembikwatijara rupi ymyahũva'ea rupi okote'varuhuavo ymyahũ. A'ero Cristo'ga manoi ġa mbopiro'yavo ġandekote'varuhua hugwi tuhu ti ġa okovo avuirama Tupana'ga pyri onhi'ġa ga pe javo. A'ereki Tupana'ga e'i jipe ġa pe ġa mo'emo'eamo: “Aerẽ po ti ji pe mbopiro'yukari pendekote'varuhua hugwi nehẽ. A'ero po ti pe nduri pejjupa avuirama ji pyri nehẽ,” ei ga onhi'ġa ipyahuva'ea rehe.

16-17 Ahe e'i: “Nahanahã po ti ġa herekoi nhimbateruero nehẽ ji manorame nehẽ,” ei ahe. Ahe manoe'ymame ġa ndogwerekoi ahembatera. Ahe manorame po ti ġa tomombe'u katu na'ẽ ahemanoa – kiroki ġa gwepia ahemanoa. A'ereki ahe manorame jate pyry ġa herohoi ahembateruera – kiroki ġa pe ahe e'i jipe.

18 Nurã ymyahũ mbatepyryva manoi Tupana'ga nhi'ġame Moisésva'ea pe ikwatijaruka. A'ereki ahe ojuka mbatepyryva heka'voga hekoa Tupana'ga nhi'ĩpo'ruavo. “Kiro po ti Tupana'ga nopiriani onhi'ġa nehẽ,” ei Moisésva'ea. “Kiro po ti ga imombyryvi nhande ve mbatepyryva manoro ġwaramo,” ei ahe israelitasva'ea pe ymyahũ.

19 Moisésva'ea omombe'u pa katu na'ẽ israelitasva'ea pe nhaporemoo Tupana'ga rembikwatijarukara ymyahũva'ea tokwaha ti ġa javo. Imombe'upavirẽ israelitasva'ea pe Moisésva'ea ipyhygi bezeros rekoa bodes rekoa no. Yhya ahe ipyhygi no. Okotĩ ahe hekoa yhya pyvõ. Ovelhas rava apopyra –

kiroki aheremimoĝwaĝipyra – a'ea ahe ipyhygi. Ahe opyhy nhungwava'javuhuva'ea hissopo. Oapytĩ ahe nhungwava'javuhuva'ea ovelhas rava apopyra pyvõ imondeva ikotimbyra pype. A'ea pyvõ ahe hypyyypy ikotimbyra Tupana'ga rembikwatijarukara rehe. Israelitasva'ea rehe ahe hypyyypy no.

²⁰ Kirē Moisésva'ea ei israelitasva'ea pe: “Nahanahã ti peko katu pejikovo Tupana'ga nhi'iĝa rupi. Nahã ga opota. Pehepia hekoa. Mbatepyryva manoro ĝwaramo nhande ei: Tupana'ga nhi'iĝa nhande ve ko a'itituhẽva'ea – kiroki ganhi'iĝa e'i nahanahã po ti ji pe pokokatui kiro nehẽ javo. Ndojirojijyi ganhi'iĝa nhande ve,” ei Moisésva'ea.

²¹ Na jitehe Moisésva'ea hypyyypy hekoa tenda rehe. Tendapypeva'ea no – kiroki a'ea ikwava'ẽharava'ea opo'ru oporavykyrame Tupana'ga pe nahã ga mboheteavo – a'ea rehe ahe hypyyypy mbatepyryva rekoa ymyahũ.

²² Aerẽ nane'ymi hekoa ikwava'ẽhara'ĝa hypyyypy mbatera rehe nhaporemo gwerevi tamombyry Tupana'ga pe javo – kiroki mbatera ĝa opo'ru oporavykyrame Tupana'ga pe. A'ea pyry pa Tupana'ga pe a'ero. Nane'ymi ĝa ikwava'eĝi Tupana'ga pe jukapyra rekoa heka'voga israelitas'ĝa ndepyga kiro po ti Tupana'ga imombori pendekote'varuhua pe hugwi a'ero nehẽ javo ĝa pe. A'ereki nahã e'i Tupana'ga rembikwatijarukara Moisésva'ea pe. Ĝa ikwava'eĝe'ymame jukapyra rekoa heka'voge'yma, Tupana'ga nomombori ĝandekote'varuhua ĝa hugwi ikwahava'java.

²³ Mbatepyryva rekoa pyvõ Moisésva'ea omombyry Tupana'ga pe yvyakotyva'ea yvagipeva'ea'java'ea tenda tendapypeva'ea reheve. A'ereki Tupana'ga e'i na ahe ve. Pyry pa a'ea Tupana'ga pe a'ero. Hekoa ko yvyakotyva'ea mombyryhava. Yvagipeva'ea mombyryhava koji'i pyryvamo yvyakotyva'ea mombyryhava hohe a'ero. A'ereki Tupana'ga e'i na.

²⁴ Na tuhẽ. A'ereki Cristo'ga yvagi pe tuhẽ oho yvyakotyve'ga ndeaporoğita mombyryharamo. Pevo ga jipiukari ağwamo Tupana'ga rovai pyteri pe nhande repyga. Yvyakotyva'ea pype rũi ipojoykahetehava pype rũi ga hoi – kiroki yvagipeva'ea'java'ea ahe oapo yvya koty ymyahũ.

²⁵ Ymyahũ ano nanani ikwava'ẽhara'ğa nduvihavuhu'ga oho ipojoykahetehava pype yvyakotyva'ea pype jukapyra rekoa herogwovo ipype.

Cristo'ga ki a'e te ga omano ojipeji gwekoa tuhẽ heka'voguka. Nomanoa'jaa'javi ga. Nurã ojipeji gahoa yvaga pype. Ndohoa'jaa'javi ga.

²⁶ Jypya Cristo'ga nomanoi a'ero. Aerẽ ga nomanoa'jaa'javi. A'ereki ojipeji ga omano. Mba-pava koty ga jijukaukari omanomo ojipeji tamombo pa hete ji yvyakotyve'ga ndekote'varuhua ға hugwi javo. Nahã hahyro ga pe ojipeji.

²⁷ Yvyakotyve'ğa ti tomano ojipeji. Omanorẽ po ti ға tojipiuka Tupana'ga pe nehẽ. A'ero po ti ga ei ғandeaporoğitapyryva pe ғandeaporoğitate'varuhua pe nehẽ no.

²⁸ Yvyakotyve'ğa javijitehe Cristo'ga manoi ojipeji. Onhikwava'ẽ ga ojijukauka. Nahã ga herekoi he'yjuhuve'ğa ndekote'varuhua ojihe omanorame ға ndepygа. Aerẽ po ti ga rura'javi

ojipiukara'java yvya koty nehẽ. Uhura'javame po ti ga nomanoa'javi ġa ndepygga nehẽ. Nde'ia'javi po ti ga nehẽ: “Kiro po ti ji manoi imomboa ġandekote'varuhua ġa hugwi.” A'ea rõi po ti ga ei nehẽ. Uhura'javame yvya koty po ti ga togweroho ġa ojupi yvagi pe ġa pokoga nehẽ – kiroki ġa opota hete garura uhu po ti ga nehẽ javo.

10

Cristo'ga omombo pa hete ġandekote'varuhua avuirama

¹ Okorame Moisésva'ea rembikwatijara rupi israelitas'ġa okwaha xunhi aerẽ po ti pyry hete nehẽ javo. Ga ndokwahapavi reki aerẽva'ea pyryva'ea. Ano nanani ġa heruri Tupana'ga pe mbatepyryva jukapyra okovo Moisésva'ea remimombe'ua rupi. Jukapyra nomombyryvi tuhẽ reki ġandeaporogita. Nonogatui ġapy'a no. ² Po jukapyra omombyry, a'ero po ġa ndojukaa'jaa'javi te hamo. Po jukapyra omombyry, a'ero po ġa ei hamo: “Nihenonha'javi nhande nhanderekote'varuhua. A'ereki jukapyra nhande mbopiro'y jugwi avuirama,” e po ġa hamo.

A'ea rõi reki ġa ei. ³ A'ereki ano nanani herurame mbatepyryva jukapyra ġa okwahava'java'ja okote'varuhuagwera. ⁴ A'ereki touros rekoa reka'voga bodes rekoa reka'voga pavẽi nomomborukari aherekote'varuhua ahe hugwi. A'iti a.

⁵ Nurã uhurame yvya koty Cristo'ga ei Tupana'ga pe:

“Mbatepyryva jukapyra imbuhuteheva'ea reheve nde nderepotari.

Nurã nde japoi jira'oa ji ve ji mongovo vyakotyva'eramo.

6 Nerenhimohema'javi nde mbatepyryva imbokaipyra rehe imbuhuteheva'ea rehe no
– kiroki a'ea ġa ojuka tomombo ti ga nhanderekote'varuhua javo.

7 Nurã ji ei nde ve jiruvihavuhuhetea pe: Agwa ji ami.

Ajo ji avo vyva koty tako ti nenhi'iġa rupi javo.

Nahã nerembikwatijarukara ji mombe'ui imamanipyra pype livro pype,” ei Cristo'ga Tupana'ga pe.

8 Nahã Cristo'ga ei: “Nderepotari nde jukapyra mbatepyryva mbokaipyra no imbuhuteheva'ea no ojipea imbuhuteheva'ea no – kiroki a'ea ġa ojuka tomombo ti Tupana'ga nhanderekote'varuhua javo,” ei Cristo'ga Tupana'ga pe. “A'ea nhaporemone nderepotari enhimohema'jave'yma hehe.” A'ea Cristo'ga ei imbuhutehepe ojipea pe no – kiroki a'ea pe Moisésva'ea rembikwatijara e'i pemondo ti Tupana'ga pe javo.

9 Kirẽ ga ei gwuvihavuhuhete'ga pe: “Agwa ji ami. Ajo ji avo vyva koty tako ti nenhi'iġa rupi javo,” ei Cristo'ga Tupana'ga pe.

A'ea erame ga ei: “Ndatekwava'javi Moisésva'ea rembikwatijara rehe – perope omombe'u mbatepyryva jukapyra. Kiro ji vyakotyve'ġa mongoi Tupana'ga nhi'iġyahua rupi. A'ea Tupana'ga

ipotari.” A'ea Cristo'ga ei o'erame Tupana'ga pe tako ti ji nenhi'iğa rupi javo.

10 Okovo Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi Jesus Cristo'ga jijukaukari omanomo imombo nhanderekote'varuhua nhande hugwi. Nahã ga nhande mombyryvi avuirama toko ti ęa Tupana'gareheva'ero avuirama javo. Ndojijukaukara'jara'javi ga. Ojipeji ga jijukaukari.

11 Ymyahũ ikwava'ẽhara'ęa ami oporavykyavo ikwava'eęa Tupana'ga pe mbatepyryva jukapya ikwava'ẽva'eęa. Kotihĩtihĩ ęa ami ikwava'eęa imbokaita ęwięwia jipi tomombo ti Tupana'ga israelitas'ęa ndekote'varuhua javo. Emo mbatepyryva kwava'eęa nomomborukari tuhẽ reki ęandekote'varuhua ęa hugwi.

12 Cristo'ga ki a'e te ojijukaukarirẽ ga apygi Tupana'ga pyri gajohukoty rũi okovo huvihavamo. Ga ndojijukaukara'jara'javi. Ojipeji ga jijukaukari onhikwava'eęa tamombo pa hete ti ji vvyakotyve'ęa ndekote'varuhua ęa hugwi javo. A'ero gamanopyyagwera jate pyry Tupana'ga pe vvyakotyve'ęa nhaporemomomborukari okote'varuhua Jesus'ga pe okojirame. 13 “Aerẽ po ti Tupana'ga imombigukari nhiarõ'e'ỹve'ęa popoakara ęa mongovo nhinhi'iğa rupi nehẽ,” ei Jesus'ga oapyga Tupana'ga pyri.

14 Ojipeji ga jijukaukari Tupana'ga remimo'ẽhara'ęa ndeaporoęita mombyrypava avuirama inoęatuavo ęapy'a. Nahã ga ęa pokogi imombopava ęandekote'varuhua ęa hugwi.

15 A'ea Tupana'ga ra'uva ikwahavukari nhande ve no imombe'urame Tupana'ga nhi'iġa javo. E'i na'ē:

16 “Tupana'ga e'i:

‘Aerē ipyahuva'ea rehe po ti ji nhi'iġi israelitas'ġa pe nehē,’ ei Tupana'ga.

‘Nhinhi'iġa po ti ji imongi ġapy'a pe.

A'ero po ti ġa hendukatupotari nhinhi'iġa okovo pota hupi nehē.

Ga'akaġi pe po ti ji inogi nhinhi'iġa

nahanahā peko katu ti javo ġa pe,’ ei Tupana'ga,” e'i Tupana'ga ra'uva.

17 Aerē i'ei:

“ ‘Nahenonha'javi po ti ji avuirama ġandekote'varuhua ġapyryve'yma reheve ikwahapava'jave'yma nehē,’ ei Tupana'ga,” e'i Tupana'ga ra'uva.

18 Tupana'ga imombopaheteukari nhanderekote'varuhua ikwahava'jave'yma Jesus'ga manoro ġwaramo. Nurāro ġwaramo ndatekwava'javi mbatepyryva jukaa'java rehe. Ndatekwava'javi Jesus'ga manoa'java rehe no. A'ereki ojipeji omanomo ga omombo pa nhanderekote'varuhua nhande hugwi.

Xanhi'ĩ ti Tupana'ga pe nhanenhimomiranama

19 Oreirū, oro'e ore. Pyry hete Tupana'ga pe nhande nhi'iġi ga pe kiro Jesus'ga gwekoa reka'vogukaro ġwaramo omanomo nhande repyga.

20 Ymyahū ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga tehe ga kwavi ogwovo hovapiahava cortina aherovai ogwovo ipojykahetehava pype. Pea Tupana'ga opojyka hete ojive. Ikwava'ēhara'ġa

nduvihavuhu'ga tehe oho ipype taho ti Tupana'ga rovai pyteri pe nhinhi'iga ga pe javo. Tegwete ojipe'ga hohava hovapiahava aherovai Tupana'ga pyri. Nurã ġa nonhi'igi Tupana'ga pe pevo.

Nhande ki a'e te xanhi'ĩ Tupana'ga pe kiro Jesus'ga manoro ġwaramo nhande repyga okovo Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi. Avuirama Jesus'ga oko. Nurã avuirama po ti nhande nhi'igi Tupana'ga pe nehẽ.

²¹ Jesus'ga ko ikwava'ẽhara'ġa nduvihavuhu'ga Tupana'ga pe. Ga ko nhandervihavuhete'ga no Tupana'gareheve'ġa ndepiakatuavo nhande repiakatuavo nhande mongomogovo onhi'iga rupi. ²² Nurã ti xanhi'ĩ Tupana'ga pe ga mboheteavo. Tiandereaporoġita katu ti xako ti Tupana'ga reaporoġita rehe jate nhanenhi'igame ga pe. Xajiko hete tuhẽ ti ga rehe tianerendu ti ga javo.

Ymyahũ ikwava'ẽhara'ġa gwypygwypyi mbat-epyryva jukapyra rekoa ġa ndehe timombyry ġa javo. Ikwava'ẽhara'ġa ġa hei yhya pyvõ no timombyry ġa javo.

Na jitehe ojijukaukaro ġwaramo gwekoa reka'voguka Cristo'ga imombori nhanderekote'varuhua nhande hugwi imombyryva nhandereaporoġita inoġatuavo nhandepy'a. Nurã nhande piro'yro avuirama nhanderekote'varuhua hugwi. Nahã ti nhandekokatuavo xanhi'ĩ Tupana'ga pe.

²³ Xanhimombe'upigyme ti ojohupe. Xa'e ti: Okovo Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi Jesus'ga omano nhanderepyga imomboa nhanderekote'varuhua nhande hugwi nhande

mongovo Tupana'ga pyri. A'ero po ti nhande ruvi ga pyri avuirama nhanenhi'iga ga pe a'ero nehẽ. A'ea ti xa'e ojohupe nhandejikohetepige'yma ga rehe. A'ereki Tupana'ga nopiriani onhi'iga. Ga e'i: "Aerẽ po ti ji pe mbopiro'yukari pendekote'varuhua hugwi. A'ero po ti pe nduri pejiyupa avuirama ji pyri nehẽ," ei ga.

²⁴ Tiandereaporoğita katu ti nhandejogwehe. Xa'e ti ojohupe: Xanhoarõ hete ti nhandejopokokatuavo.

²⁵ Xanhimono'ono'ombigyme ti. Xanhimono'õ ti Tupana'ga nhi'iga renduva. Jara'ga nonhimono'oğajavi Tupana'ga nhi'iga renduve'yma. Ga ja rui ti xako. Nambegwei po ti Jesus'ga nhandepojkaharete'ga rura'javi nehẽ ta'e ti ji ga pe gandeaporoğita rehe javo. Nurã koji'i ti xanhombohoryory jipi Tupana'ga pyryva mombe'gwovo ojohupe nhandejikoheteavo ga rehe.

²⁶ Tikwaha nhande a'itituhẽva'ea Cristo'ga mombe'ua nhanderekote'varuhua mombohara'ga mombe'ua. Ikwahavirẽ po nhande ndiakote'varuhuai hamo. Po nhande xako te'varuhu aha jipi, a'ero nimombohavi nhanderekote'varuhua pe. A'ereki ahã nhande ve ojipe'ga nhanderekote'varuhua mombohara'ga jujukaukahara'ga. ²⁷ Ahaname nhanderekote'varuhua mombohavimo nhande kyhyji avuirama javo: Aerẽ po ti Tupana'ga ei nhande ve nehẽ: "Pendeaporoğita ko pehoagwama tata pype." A'ea po ti ga ei onhimonha'ngavo nhande rehe nehẽ. Hahy hete po ti nhande ve tata pype avuirama a'ero nehẽ. Nahã po ti ga oarõ'e'ỹve'ğa moka'nhymbavi nehẽ.

28 Ymyahũ israelita'ga rekoe'ymame Moisésva'ea rembikwatijara rupi ite'varuhu ga pe. A'ereki Moisésva'ea rembikwatijara rehe ga ndokoi. Garekote'varuhua kwahavame ġa ei: “Ndokoi ga aherembikwatijara rupi. Oko te'varuhu ga a'ero. Ore ga repiagi.” Po doisve'ġa ei a'ea, po trêsvē'ġa ei, a'ero ġanduvihava'ġa ga jukai. Ndoporogwetygi ġa ga ymyahũ.

29 Aġwamo po ti ite'varuhuhetero ojipe'ga pe kaitu nehē ga erame: “Ndajikogi ji Cristo'ga rehe. Ndakoi po ti ji ganhi'iġa rupi nehē. Ga ko Tupana'ga ra'ya'ga rūi.” Po ga ei a'ea, a'ero po ti ite'varuhuhetero ga pe nehē. A'ereki ga ombotegwete Tupana'ga ra'ya'ga.

Omano Cristo'ga heka'voguka gwekoa okovo Tupana'ga nhi'ĩpyahua rupi imomboavyakotyve'ġa ndekote'varuhua ġa hugwi. Nahã ga ġa mombyryvi tonhi'ĩ ti ġa Tupana'ga pe javo. Po akoja'ga ite'varuhuve'ga pyryvamo Cristo'ga manoro ġwaramo ga pe. Po ga aerē e'i: “Ndikwahyi reki ji rehe gamanoa. Omano tehe reki ga,” e po ga. Po ga ei a'ea, a'ero po ti ite'varuhuhetero ga pe nehē.

Tupana'ga ra'uva okwahavuka Cristo'ga pyryva ga pe ga pokoga novia. Emo ojikopotare'ymame Cristo'ga rehe ga Tupana'ga ra'uva mbotegwetei. A'ero po ti ite'varuhuhetero ga pe nehē.

30 Tikwaha hete nhande Tupana'ga. Gaha e'i: “Jihi po ti ajipy ġa ndehe nehē. Ga ndekote'varuhurame po ti ji ikwepygi ġandekote'varuhua nehē ikwahavuka hahyva'ea ġa pe nehē,” ei ga. Onhi'iġa'javame ga ei:

“Jihi po ti amondo hahyva'ea jijiheve'ġa pe nehē ġa ndekote'varuhurame,” ei Tupana'ga nhandepojykaharete'ga.

Na tuhē po ti nhande ve nhande rekote'varuhurame nehē. ³¹ Tupana'ga ko avuiramave'ga. Ga imondorame hahyva'ea nhande ve ite'varuhuhetero nhande ve a'ero.

³² Pekwahava'ja ti ymya'īva'ea. Ymya'ī Tupana'ga okwahavuka Cristo'ga pe me. Ga ga kwahavukarirē pe me pejiko pe ga rehe. A'ea rupi penhimomirana pe ojipe'ġa imondorame hahyheteva'ea pe me. Ndapejikopigi pe ga rehe penhimboitavo hahyrame pe me. ³³ Cristo'ga arōe'ỹve'ġa pe mbotegwetei he'yive'ġa ndovaki pe nderekomemuamo imondovo hahyva'ea pe me pejikoga ġwaramo Cristo'ga rehe. Aerē ojipe'ġa pe ġa te'varuhuro imondovo hahyva'ea ġa pe. Hahyrame ġa pe pe jikoty'ari ġa pavēi ġa pokoga. A'ero hahyramo pe me no.

³⁴ Peporogwety pe cadeiapypeve'ġa no. Tupana'ga arōe'ỹve'ġa ġa mongi ipype. A'ereki Tupana'ga arōe'ỹve'ġa ndopotari ġa jikogame Tupana'ga rehe. Ojipe'ġa ipyhygaharame ojive pembatera pe hugwi pe napendoryndorypigi reki. A'ea rupi pe ei: “Orogwereco ore pyryva'ea yvagi pe. Koji'i pyry yvagipeva'ea yvyakotyva'ea hohe. Yvagipeva'ea niymyani. Ndopavi,” pe'e pe ikwahava.

³⁵ Nurā ti tapejikopigi Tupana'ga rehe. Pe jikohetero ġwaramo po ti Tupana'ga imbuhuri ikwepykava pyryva'ea pe me nehē. ³⁶ Penhimomirana ti a'ero ga nhi'īpo'ruavo Tupana'ga nopiriani ġwembi'eagwera javo. A'ero

jate ti ga imombyryvi pe me pe nderogwovo pe mongovo avuirama yvagi pe ojipyri nehẽ.

³⁷ A'ereki Tupana'ga rembikwatijarukara e'i:

“ ‘Aere'ĩ po ti ga ruri nehẽ

– kiroki ga pe ġa e'i ga po ti uhu nehẽ javo.

Nambegwei po ti ga ruri nehẽ,' ei Tupana'ga,” e'i ikwatijaripyra.

³⁸ “ ‘Nane'ymi po ti nhiremimombyryve'ġa jikogi ji rehe okovo jipi,' ei Tupana'ga.

'A'ero po ti ġa ndekoi ji pyri avuirama nehẽ.

Po ġambyteripeve'ġa ndojikoga'javi ji rehe ojipe'avo ji hugwi ojipe'ġa pojihuva ġwaramo,

a'ero po ti ji ndajiroryvi ġa ndehe nehẽ,' ei Tupana'ga,” e'i ikwatijaripyra.

³⁹ Kiroki ġa ojipe'ġa pojihu ojipe'avo Tupana'ga hugwi ojikoge'yma ga rehe – ġahã po ti oho hahyva'ea ruvihava pype opytavo avuirama oka'nhymbava nehẽ.

Nhande ki a'e te, ġa ja rũi nhande xako. Ojipe'ġa ja nhande xako. Ojikohetero ġwaramo Tupana'ga rehe po ti ġa ndekoi avuirama ga pyri nehẽ. Ga ja tuhẽ nhande rekoi nhandejikoga ga rehe.

11

Ymyahũva'ea ojiko hete Tupana'ga rehe

¹ Nhandejikoga ġwaramo Tupana'ga rehe nhande ei: Nahanahã po ti Tupana'ga imombyryvi nhande ve nehẽ. Ndihepiapavi ve Tupana'ga remimombyryva nhande ve. Emo Tupana'ga nopiriani ġwembi'eagwera. Nurã po ti nhande hepiapavi garemimombyryva nehẽ,

xa'e nhande ikwahaheteavo. Ndirojijyi nhande nhanenhi'iğa heroviaheteavo.

² Israelitas'ğa nembooypya nhanerembooypya jikoga ġwaramo Tupana'ga rehe Tupana'ga ei ahe mombe'gwovo hako: “Pyry hete ġa ojikoga ji rehe,” ei ga hako.

³ Nhandejikogame Cristo'ga rehe nhande ei ikwahava: Ymyahũ Tupana'ga oapo yvya yvaga reheve javo jupe hako. A'ero yvya ojihu yvaga pavēi hako. Mbatara rũi ga oapo yvagamo yvyaramo no. A'ereki ganhi'iğa rupi te oko. A'ero jate jipiukari nhande ve, xa'e nhande.

⁴ Ymyahũ ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe Abelva'ea heruri imbuhuteheva'ea Tupana'ga pe hako. Nurã Abelva'ea remimbuhuteheva'ea koji'i pyry Caimva'ea remimbuhuteheva'ea hohe Tupana'ga pe. Abelva'ea jikoga ġwaramo Tupana'ga rehe Tupana'ga ei: “Pyry hete Abel'ga imbuhua ji ve,” ei ga.

Abelva'ea jikoga ġwaramo Tupana'ga rehe Abelva'ea mombe'ua ikwahavukari aġwamo vehevi nhande ve ahe ja ti pejiko Tupana'ga rehe javo. Nahã Abelva'ea mombe'ua ikwahavukari nhande ve ahe manoheterē. Nurã nhande ei: Pyry nhande jikogi Tupana'ga rehe Abelva'ea ja.

⁵ Ymyahũ ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe Enoque'ga nomanoi. A'ereki Tupana'ga gwerojiupiripe ga rerogwovo yvagi pe ga momanoukare'yma. Nurã yvyakotyve'ġa ndohepiaga'javi ga rekarame. Ohoa renonde Enoque'ga Tupana'ga mbohoryvi ojikoga ġwaramo ga rehe. Tupana'ga rembikwatijarukara e'i a'ea rehe.

6 Kiroki ga ndojikogi Tupana'ga rehe – ga rehe Tupana'ga ndohoryva'javi. Kiroki ga onhi'i pota Tupana'ga pe tomombyry ti ga ji ve javo – gaha ti togwerovia hete, Tupana'ga okoji okovo jiruvihavuhuhetero javo. Ojipeva'ea po ti ga togwerovia javo: “A'itituhēva'ea rehe Tupana'ga nhi'iği ahe mbojikoga ojihe. Kiroki ġa okwaha pota hete Tupana'ga – ġa pe Tupana'ga imombyryvi.” A'ea ti ga te'i ojikheteavo Tupana'ga rehe – kiroki ga onhi'i pota Tupana'ga pe tomombyry ti ga ji ve javo.

7 Ymyahũ ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe Noéva'ea Tupana'ga rendukatui Tupana'ga omomoranduvame. Tupana'ga ei ahe ve: “Nahanahã po ti ite'varuhuro pe me yvya koty nehẽ. Okyrahivuhu po ti pe me nehẽ. Pe ndapehepiagi ve nava'ea,” ei Tupana'ga Noéva'ea pe.

Henduvame Noéva'ea heroviahetei Tupana'ga nhi'iġa. Nurã ahe japoi yhara ruvihavuhua. “Tonhinhamba ti nhirembirekohẽa, jira'yra'ġa, nhikunhamembyra'ġa ipype ji pavẽi xamanoyme ti yhya pype javo,” ei ahe.

He'yjuhuva'ea vyakotyva'ea ndojikogi Tupana'ga rehe heroviare'yma ganhi'iġa. Noéva'ea ki a'e te ojiko hete Tupana'ga rehe. Nurã Tupana'ga ei Noéva'ea pe: “Ndepyry hete nde ejikoga ji rehe,” ei ga. Nahã Noéva'ea imboukwahavukari vyakotyva'ea rekote'varuhua reki.

8 Ymyahũ ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe Abraãova'ea Tupana'ga rendukatui ga erame: “Eji-jyi ti egwyrã hugwi. Eheja ti eje'yja'ġa. Haji-

heve'ğa gwyri pe ti eho,” ei Tupana'ga Abraãova'ea pe.

Ga renduvame Abraãova'ea hoi a'ero okovo ganhi'iğa rupi ogwovo ogwyr a hugwi mome tuvi ġagwyr a javo ikwahave'yma. Ahe vahemame hajiheva'ea gwyri pe Tupana'ga ei hepiuka ahe ve: “Arove'ğa gwyri ti ji imondoi nde ve nehē,” ei Tupana'ga Abraãova'ea pe.

⁹ Ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe, pevo Abraãova'ea herojiyyijiyi tendas gwuhava imohimohina pevova'ea gwyri pe. A'ereki Tupana'ga e'i: “Arove'ğa gwyri ti ji imondoi nde ve nehē,” ei Tupana'ga ahe ve.

Pevova'ea gwyri pe ahe herojiyyijiyi tendas imohimohina hajiheva'ero. A'ereki ahe ndogwerekoi ve ogwyr a pevo. Na jitehe pevova'ea gwyri pe jitehe aherakykwepoharava'ea herojiyyijiyi tendas imohimohina Isaqueva'ea Jacóva'ea pavēi nhaneramonhava'ea. A'ereki Abraãova'ea ra'yrava'ea pe Isaqueva'ea pe Tupana'ga ei no: “Arove'ğa gwyri ti ji imondoi nde ve nehē,” ei Tupana'ga Isaqueva'ea pe. Aerē a'ea jitehe ga e'i Isaqueva'ea ra'yrava'ea pe Jacóva'ea pe.

¹⁰ Ojiko Abraãova'ea Tupana'ga rehe herojiyyijiyita. A'ereki ahe e'i oyvyteri pe: “Tupana'ga ojapyaka na'ē cidade rehe nahanahã ti ji japokatui nehē javo. Ndopavi po ti Tupana'ga rembiapoa cidade yvagi pe nehē.” A'ea ahe ei ogwovo pota pevo tapyta ti ji ipype yvagipeva'ea pype nehē javo.

¹¹⁻¹² Ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe Sarava'ea tuhē ahe ra'yramo. Ahe ra'yramo okoa'jave'y mame yvyvo oxava'ero ġwaramo.

Ymya Abraãova'ea ndata'yra'javi oxava'ehetero ġwaramo Sarava'ea rembirekova'ea. A'ea rupi vehevi ahe ra'yramo Sarava'ea pe. A'ereki Tupana'ga Sarava'ea mbota'yruka Abraãova'ea pe. A'ereki ahe ojiko hete ga rehe ga rerovia ga erame ahe ve: “Aerë po ti nde eja'yra'ga mbo'ari nehë,” ei ga ahe ve.

Sarava'ea gwa'yrava'ea mbo'ari a'ero Abraãova'ea ra'yrava'ea. Aerë he'yjuhu Abraãova'ea rakykwepohara'ġa. Jaytata'ia he'yjuhu yvagi pe. Na jitehe aherakykwe-pohara'ġa he'yjuhu jaytata'ia ja. He'yjuhu y'ytiga hay'iuhuva'ea ypiahua ruvihavuhua rembeyvyriva'ea. Nhande nimo'embavi reki y'ytiga hay'iuhuva'ea maramomi he'yjuhua javo. A'ereki he'yjuhu hete. Na jitehe nhande nimo'embavi Abraãova'ea rakykwepohara'ġa. A'ereki ġa he'yjuhu hete y'ytiga ja hay'iuhuva'ea ja.

¹³ Ymyahũ ojikoga Tupana'ga rehe ahe omanomba: Sarava'ea, Abraãova'ea, Isaqueva'ea, Jacóva'ea. Ndopyhygi ve ahe yvya – kiroki a'ea pe Tupana'ga ei ahe ve avove'ġa gwyra ti ji imondoi nde ve nehë javo. Opapavipe ahe. Tupana'ga eagwera ahe ve ndohoi ve japiavo. Ahe e'i pa reki: “Aerë po ti ga imbuhuri tuhë nhande ve nehë. A'ereki ga e'i nhande ve nahanahã po ti ji pe pokokatui nehë javo. Nahã ga ega'ei nhande ve,” ei ahe. A'ea ahe epavi ga reroviaheteavo omanombavame ojikheteavo ga rehe gworygworyvamo ganhi'iġa rehe ojive. Ojipeva'ea pe ahe ei javo: “Gagwyripeve'ġa ja rũi ko nhande. Avova'ea rũi ko nhande,” ei ahe.

“A'ereki vvyakotyva'ea ko nhandegwyrã rûi,” ei ahe.

¹⁴ Kiroki ġa e'i a'ea – ġa okwahavuka ojea-poroġita. A'ero ġanenduhara'ġa ei: “Hajiheva'ea ġa opota hete ojive a'ero vvyã,” ei ġa.

¹⁵ Po Abraãova'ea aherakykwepoharava'ea pavẽi ojivy pota ogwyrueri pe, a'ero po ahe ojivyripe ogwovo ogwyrueri pe gwe'yjava'ea pyri. ¹⁶ Ndojivypotari ahe reki. A'ereki ahe e'i: “Koji'i nhande tipota hajiheva'ea – kiroki a'ea koji'i pyry hete nhandegwyruera hohe avova'ea hohe no. Yvagipeva'ea nhande tipota,” e'i pa ahe.

Nurã Tupana'ga poyjahetero ahe rehe javo: “Ji ko ġanduvihavuhetero ġanemimbohetharamo.” A'ea Tupana'ga ei gworyvamo ahe rehe imboavujikwepava cidade ahe ve yvagi pe.

¹⁷ Ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe Abraãova'ea Isaqueva'ea jukai gwerevi. A'ereki Tupana'ga e'i Abraãova'ea pe: “Ejuka ti eja'yra'ga Isaque'ga ga kwava'eġa ji ve ikwava'ẽhava rehe.” A'ea Tupana'ga ei Abraãova'ea pe. A'ereki ga e'i oyvyteri pe tahepia ji Abraão'ga remiarõhetea ji rehe javo.

Ymya'ĩ Tupana'ga e'i jipe Abraãova'ea pe: “Aerẽ po ti ji imombyryvi nde ve nehẽ. He'yjuhu po ti nderakykwepohara'ġa nehẽ,” ei Tupana'ga ahe ve.

Ojipeji ahera'yrava'ea! A'ea vehevi ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe Abraãova'ea Isaqueva'ea jukai gwerevi.

¹⁸ Ojipea pe Tupana'ga e'i jipe Abraãova'ea pe: “Isaque'ga rakykwepohara'ġa jate po ti oko nderakykwepoharamo nehẽ,” ei Tupana'ga ahe ve.

19 A'ea Abraãova'ea ikwahava'javi javo: “Tupana'ga pe nonhimimiva'ea. A'ereki ga ipopoaka. Nurã po ti ga Isaque'ga mbogwerava'javi nehẽ ga manorẽ. He'yjuhu po ti jirakykwepohara'ga a'ero nehẽ,” ei Abraãova'ea.

Na tuhenha'ja reki. A'ereki Tupana'ga ndojukaukari reki ahe ve. A'ero Abraãova'ea ei: “Kiro po ti Isaque'ga ruva'javi ji pyri nehẽ!” A'ea ahe ei ahe rerogwovo gwonga pe. Nurã nhande ei: Isaqueva'ea mombe'ua ko okwerava'jave'ga mombe'ua ja.

20 Aerẽ ojikoga gwaramo Tupana'ga rehe Isaqueva'ea imombyryvi gwa'yrava'ea pe memei Jacóva'ea pe Esaúva'ea pe no o'erame: “Nahanahã ti Tupana'ga tomombyry pe me nehẽ.” A'ea Isaqueva'ea ei gwa'yrava'ea pe.

21 Aerẽ ojikoga gwaramo Tupana'ga rehe Jacóva'ea imombyryvi Joséva'ea ra'yrava'ea pe memei gwymyminova'ea pe o'erame: “Nahanahã ti Tupana'ga tomombyry pe me nehẽ.” A'ea Jacóva'ea ei Joséva'ea ra'yrava'ea pe omanoa renonde. Nanime ahe Tupana'ga mbohetei ndepyry hete nde javo ojikoga ve yvyra rehe onhova'apyna.

22 Aerẽ ojikoga gwaramo Tupana'ga rehe Joséva'ea ei omanoa renonde: “Ji manorẽ po ti pe hoi avo hugwi Egitopeve'ga gwyrã hugwi upa nehẽ. A'ea rupi ti peroho nhikağagwera pejupi.” A'ea Joséva'ea ei oje'yjava'ea pe Israelva'ea rakykwepoharava'ea pe.

23 Ymyahũ ojikoga gwaramo Tupana'ga rehe Moisésva'ea yembora Moisésva'ea mimi ahapo'ria pavẽi ahe arirẽ. A'ereki Faraóva'ea Egitopeva'ea

ruvihavava'ea e'i ojipyiriva'ea pe: “Pejuka ti israelitas'ga nda'yra'ga akwaimbae'ga ga arame,” ei Faraóva'ea.

Moisésva'ea re'yjava'ea ko Israelva'ea rakykwe-poharamo israelitasramo. Ahe ndokyhyji reki Faraóva'ea hugwi Moisésva'ea yembora ahapo'ria pavēi gwa'yrava'ea mima. A'ereki ahe e'i: “Ikatu hete nhandera'yra'ga Moisés'ga.” A'ea ahe ei gwa'yrava'ea mima trêš jahya mondovo.

²⁴ Ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe Moisésva'ea ei oyvuakaramo: “Te'ia'javyme ti ġa ji ve: ‘Nde ko Faraó'ga ra'yrahēa ra'yra Egitopevehēa ra'yra.’ A'ea ti ġa te'ia'javyme ji ve,” ei Moisésva'ea. ²⁵ “Te'i ti ġa ji ve kiro: ‘Nde ko israelitas'ga nda'yra Tupana'ga remimo'ēhara'ga nda'yra.’ A'ea ti ġa te'i,” ei Moisésva'ea.

“Egitopeve'ga imondoi hahyva'ea israelitas'ga pe jipi. A'ero po ti ji israelitas'ga pokogi nehē. Hahy po ti ji ve a'ero nehē no. Hahyva'ea ko koji'i pyry ji ve kiro Faraó'ga mbatera rerekoa hohe avuiramarūiva'ea hohe,” ei Moisésva'ea. “Po Egitopeve'ga pyri ji pytai jigwojigwovo toryvi pe herekovo ikatuva'ea jijive, a'ero mara'ngu po ti jipohia Tupana'ga hugwi jirekote'varuhuavo nehē? Ndakote'varuhupotari ji,” ei Moisésva'ea.

²⁶ “Tupana'ga e'i: ‘Aerē ti ji imombyryhetei israelitas'ga pe ġanduvihavuhuhete'ga mondovo ġa pyri nehē ġa pokoguka.’ A'ea Tupana'ga ei,” ei Moisésva'ea. “A'ea ji heroviahetei garura pota ga ti omombyry ji ve nehē javo,” ei Moisésva'ea. “Hahy po ti ji ve nehē ji ruvame jire'yja'ga pyri ga mbuhua,” ei ahe. “Hahyva'ea ko koji'i pyry reki ji

ve Egitopeve'ġa mbaterateuhua rerekoa hohe,” ei Moisésva'ea.

²⁷ Ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe Moisésva'ea hejari Egitopeve'ġa gwyrā ogwovo. Ndokyhyji ahe Faraóva'ea hugwi Egitopeva'ea ruvihavuhuva'ea hugwi ahe nhimonha'ngaheterame. Onhimomirana Moisésva'ea opohire'yma Tupana'ga hugwi ogwovo. A'ereki ahe ojiko hete Tupana'ga rehe ndaha'oive'ga rehe ga kwahaheteavo. Ahe ga kwahahetero ġwaramo Tupana'ga ahe monhi-momiranami.

²⁸ Ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe Moisésva'ea japoi toryva Páscoa ti'u ti a'ea rupi javo. Ahe hypypyjukari ovelha ra'yrypya rekoa israelitasva'ea pe porta rembeyvra rehe. Israelitasva'ea pe ahe ei: “Aerē po ti Tupana'ga kwavi Egitopeve'ġa nda'yrypyve'ġa jukauka ojipyryve'ga pe yvagipeve'ga pe nehē. Po ti ga hepiagi jukapyra rekoa penonga rehe nehē, a'ero po ti ga ndojukaukari penda'yrypyve'ġa nehē,” ei Moisésva'ea. Nahā Moisésva'ea israelitasva'ea mbo'ei ojikoga Tupana'ga rehe okovo Tupana'ga nhi'iġa rupi.

²⁹ Ymyahū ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe israelitasva'ea hokatupavi ypiahua rahava mar Vermelho rahava. Opyvo ahe hokatui aherovai yvya pikaġa ġwaramo. A'ereki Tupana'ga omboja'o yhya ahe ve. Egitopeva'ea reki ohopotarame otypvy ppy pe he'yjuhuva'ea. A'ereki Tupana'ga omonhovatīa'ja yhya ahe rehe.

³⁰ Ymyahū ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe israelitasva'ea hoahoi cidade atimatimana Jericó atimatimana ogwyrarūiva'ea. Sete dias israelitasva'ea hoi nhatimatimana. Nurā cidade

rokairungava Jericó rokairungava i'ari ahe ve ahe jikoga ġwaramo Tupana'ga rehe.

³¹ Ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe kunhangwerava'ea Raabeva'ea akwaimbae'ġa upaharava'ea nomanoi Jericó pe hokairungava arame. A'ereki ahe onhinondeepiaharava'ea mboapygi israelitasva'ea mboapygi ahe rurame ojipyri torohepia nhimi ndegwyrava. Raabeva'ea ahe mimi ġwonga pe a'ero Jericópeva'ea hugwi tomanoyme ti ġa javo. Nurã Tupana'ga nomoka'nhymi Raabeva'ea momanoukare'yma. Hokairungava arame he'yjuhuva'ea Jericópeva'ea manoi ojikoge'ỹva'ea Tupana'ga rehe.

³² Jarava'ea po ti ji namombe'upavi nehẽ. A'ereki ahe he'yjuhu ymyahũva'ea – kiroki ahe ojiko hete Tupana'ga rehe. Nurã po ti ji namombe'ui Gideãova'ea, Baraqueva'ea, Sansãova'ea, Jeftéva'ea, Daviva'ea, Samuelva'ea, Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea no. Nomombe'upavi po ti ji Tupana'gareheva'ea ahe re'yjuhuro ġwaramo.

³³ Ymyahũ ahe jikoga ġwaramo Tupana'ga rehe Tupana'ga ahe pokogi. Nurã jarava'ea huvi-havava'ea gwyriveva'ea monhambavi ahe apitipitiavo.

Jarava'ea rekokatui ojipeva'ea pokokatuavo ahe mongomongovo Tupana'ga nhi'iġa rupi.

Jarava'ea pe Tupana'ga ei amomyry po ti ji pe me nehẽ javo. A'ereki ahe ojiko ga rehe. Tupana'ga nopiriani onhi'iġa.

Jarava'ea pokoga Tupana'ga imbojurutyvi ja'gwara'java'ea leões to'uyme ti jireheve'ġa javo.

34 Jarava'ea pokoga Tupana'ga imombigukari tatauhua popoakara. Nomanoi ahe ipype a'ero ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe.

Jarava'ea ojiheva'ea Tupana'ga ndojukaukari ojipeva'ea pe ahe ahe jukapotarame haimbejovaiva'ea pyvõ itakyhea'javuhuva'ea pyvõ.

Jarava'ea popoakare'ymame Tupana'ga ahe mbopopoakari. A'ereki ahe ojiko ga rehe.

Ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe jarava'ea ndokyhyji otavuka ogwyriveva'earũiva'ea pe soldadosva'ea pe ahe monhana he'yjuhuva'ea monhana.

35 Kunhangwerava'ea jikogi Tupana'ga rehe gwa'yrava'ea manorame. Nurã Tupana'ga ahera'yrava'ea mbogwerava'javi ahe mondoa'java ahe'yembora pe.

Nahã ymyahũ Tupana'gareheva'ea rekopavi ojikoheteavo Tupana'ga rehe gwe'yjuhuro hako. Emo ymyahũ jarava'ea pe hahy hete reki ahe jikoga ġwaramo Tupana'ga rehe hako. He'yjuhu ahe no.

Jarava'ea pe Tupana'ga arõe'ỹva'ea imondoi hahyva'ea ahera'oa moatãhava pyvõ ika'mbika'mbiga ahekaġa pepohi ti Tupana'ga hugwi javo. “Pe pohirame Tupana'ga hugwi po ti ore ndopojukai nehẽ,” ei Tupana'ga arõe'ỹva'ea Tupana'gareheva'ea pe.

A'ero Tupana'gareheva'ea ei reki: “Ndoropohiri tuhẽ po ti ore Tupana'ga hugwi nehẽ. Pe ore jukarẽ po ti Tupana'ga ore mbogwerava'javi ore rerogwovo yvagi pe nehẽ ore mongovo avuirama ojipyri nehẽ,” ei ahe. “Koji'i pyry hete ore ve ore-hoa yvagi pe Tupana'ga pyri oreruva hohe yvya

koty.” A'ea ahe ei opohire'yma Tupana'ga hugwi omanomo.

³⁶ Jarava'ea pe hahyhetero no ahe jikoga ġwaramo Tupana'ga rehe. Okote'varuhuva'ea ahe rerekomemui ahe mbotegweteavo ahe mondohondohoga ipira apopyra pyvõ ahe kwaekwa itanhuramuhûa pyvõ no ahe momboa cadeia pype no.

³⁷ Tupana'gareheva'ea jukavo okote'varuhuva'ea imombomombori ita ahe rehe. Yvakytihavuhua pyvõ serrote pyvõ okote'varuhuva'ea Tupana'gareheva'ea rovaja'rogi ahe jukavo.

Toko te'varuhu ti Tupana'gareheve'ġa javo okote'varuhuva'ea ahe mbo'epotari ite'varuhua rehe.

Haimbejovaiva'ea pyvõ itakyhea'javuhuva'ea pyvõ okote'varuhuva'ea Tupana'gareheva'ea jukai.

Tupana'gareheva'ea ndukatujuhu herojijji-jyita ojipejipea pe. A'ereki okote'varuhuva'ea omondomondo ahe ojihugwi. Mbiara pira ko Tupana'gareheva'ea piramo ovelhas pira. Bodes pira ahepiramo no. Ndogwerecoi tuhẽ ahe mbatera. Ite'varuhu hete okote'varuhuva'ea ahe ve imondomondovo hahyheteva'ea ahe ve.

³⁸ Nahã okote'varuhuva'ea rekote'varuhui ahe ve pe jikoga ġwaramo Tupana'ga rehe javo ahe ve. Po nduvi okote'varuhuva'ea Tupana'gareheva'ea pyri hamo gareheva'ea pyryhetero ġwaramo. Okote'varuhuva'ea ote'varuhuro ġwaramo ahe ve Tupana'gareheva'ea herojijjijji ogwoogwovo ongae'yi me vvytyruhu pe no. Nduvi ahe onga pe.

Ita kwaruhua pype ahe ruvi yvya kwaruhua pype no nhaneronga javo jupe.

³⁹ Ahe mombe'gwovo Tupana'ga ei: “Pyry hete jireheve'ga nhaporemō ojikheteavo gwaramo ji rehe ojipe'ga te'varuhurame ga pe,” ei Tupana'ga.

Ymyahũ ahe manoe'ymame Tupana'ga ei ahe ve: “Aerẽ po ti ji imombyryvi pe me pepokohara'ga mondovo pe pyri nehẽ.” A'ea Tupana'ga ekatui ahe ve ojiheva'ea pe ymyahũ hako.

Ahe manorame Tupana'ga nomombyrypavi ve ahe ve. A'ereki ga nomondo ve ahepokohara'ga Cristo'ga yvya koty. A'ero Cristo'ga nomanoi ve ahe ve. Nomombori ve ga aherekote'varuhua. Ndogwerohoi ve ga ahe Tupana'ga pyri. Na tuhẽ Tupana'ga nomombyrypavi ve ymyahũva'ea pe ahe manorame. ⁴⁰ A'ereki ga gwerhouka pota ymyahũva'ea ojipyri nhande rerohoukarame jate ojipyri. Nahã koji'i pyryvamo nhande ve. Tupana'ga po ti omombyry hete ymyahũva'ea nhande mombyryheterame yvagi pe nehẽ.

12

Tupana'ga onhi'igahy nhande ve toko katu ti ga javo

¹ Xako pa ti ahe ja Tupana'ga nhi'iga rupi nhanenhimomiranama ikwahava'java aherea-poroğita. A'ereki ojikoga gwaramo Tupana'ga rehe he'yjuhuva'ea ymyahũva'ea okwahavuka nhande ve nahanahã ore orojiko Tupana'ga rehe javo. Nurã nhandekovo Tupana'ga nhi'iga rupi xapohi pa ti ojipeva'ea hugwi – kiroki a'ea nianemongoukari Tupana'ga nhi'iga rupi.

Xajipokwaha nhande nhanderekote'varuhua rehe nhandepohipotare'ymame jugwi. A'ero nhanderekote'varuhuro ġwaramo nhande ndiakokatui ganhi'īga rupi. Nurã xapohi hete tuhē ti nhanderekote'varuhua hugwi. Xanhimomirana ti a'ero javo: Ganhi'īga rupi ti xako ga ero ġwaramo.

² Xajapyaka katu ti Jesus'ga rehe. Gaha nhande mbojiko Tupana'ga rehe ikwehe. Nane'ymi ga nhande pokogi pejiko hete ti avuirama Tupana'ga rehe javo. Aerē po ti ga rura'javi nhandererohoharamo nhande rerogwovo ojupi Tupana'ga pyri nehē.

Ymyahūve'ġa ojuka ojipe'ġa yva rehe ġa mbotegweteavo peko te'varuhu pe javo. Ombotegwetea Jesus'ga ikwahavi a'ero yvyakotyve'ġa omondorame yva rehe. Nonhimboahivi ga reki ġa pe. Ga nhimomiranami yva rehe onhimondouka ġa pe javo: “Na hahyro ji ve yva rehe,” ei Jesus'ga. “Ako pota hete ji Tupana'ga nhi'īga rupi nhimanomo yvyakotyve'ġa ndepyga imomboia ġandekote'varuhua ġa hugwi nehē. Aerē po ti ji roryhetei nehē,” ei ga.

Jesus'ga manorē Tupana'ga ga mbogwerava'javi. Kiroġwe Jesus'ga apygi nhanderuvihavuhuhete'ga pyri Tupana'ga pyri gajohukoty rūi yvagi pe. Huvihavuhuhetero ga hoi Tupana'ga javijitehe.

³ Pemondo ti pejeaporoġita ga rehe imohina ga onhimomirana okote'varuhuve'ġa te'varuhua pe javo. Po ti pe imondoi pejeaporoġita ga rehe, a'ero po ti pe napene'ōi penhimomiranama nehē. A'ero po ti pe ei nehē koji'i xajiko hete ti Tupana'ga

rehe javo. ⁴ Ojuka ġa Jesus'ga okote'varuhuro ġwaramo. Ga nde'i ve pe me pe juka pota: “Tijuka ti ġa.” A'ea rui ġa e'i pe me pe imombipotarame ġandekote'varuhua.

⁵ Pemoka'nhy po pe Tupana'ga nhi'iġa. Tonhi-momirana ġa javo ga nhi'iġi pe me. Pe me ga ei jira'yra'ġa. A'ea ga okwatijaruka ahe ve hako imombe'gwovo. A'ero aherembikwatijara i'ei:

“Jira'yramo ti eko hete Tupana'ga nhi'iġa rehe
ga embo'erame onhi'iġahyavo nde ve toko
katu ti ga javo.

Tanere'ouhūi ti enhiroyrōe'yma

ga ikwahavukarame nderekote'varuhua nde
ve.

⁶ A'ereki Tupana'ga ombo'e ġwemiarōheteve'ġa
onhi'iġahyavo ġa pe
toko katu ti ġa javo.

Ga omondo hahyva'ea ġa pe nhaporemō
jira'yra'ġa javo ġa pe.”

A'ea ikwatijara i'ei pe monhimomiranama.

⁷ Penhimomirana ti hendukatuavo Tupana'ga
nhi'iġa ga pe mbo'erame onhi'iġahyavo pe me.
A'ereki ga pe ndereko katu nhandervamo. Na
tuhē. Nhandera'yra'ġa pe nhaporemō nhande
xanhi'iġahy jipi ġanduvamo toko katu ti ġa javo.

⁸ Po Tupana'ga nonhi'iġahyi pe me pe mbo'ee'yma,
a'ero pe peko gara'yra'ġarūiva'ero ojihuteheva'ero
ga pe. A'ereki gwa'yra'ġa nhaporemō ga ombo'e
onhi'iġahyavo ġa pe toko katu ti ġa javo.

⁹ Irūa ji ei pe me kiro: Nhandervu'ġa
vyyakotyve'ġa, ġahā nhande mbo'e onhi'iġahyavo
nhande ve toko katu ti ġa javo. Ganhi'iġa nhande
tihendu katu nhandekokatuavo. Tupana'ga ko

nhanderuvete'ga yvagipeve'ga. Ganhi'iġa kaitu ti tihendu katu nhandekokatuvavo. Po nhande ganhi'iġa rendukatui, a'ero po ti ga nhande mongoi avuirama ojipyri nehē.

¹⁰ Nhanderuva'ġa yvyakotyve'ġa, ġahā onhi'iġahy nhande voja'irame nhande mbo'eavo nhande mongovo ġwemimbotarimo nahā ko pyry a'e ji javo nhande ve.

Tupana'ga ki a'e te ipotari nhandepyryva nahā ko pyry pe me javo. “Tapyry ti ġa ji ja okokatuheteavo,” ei ga. Nurā ga nhande mbo'ei onhi'iġahyavo nhande ve imondovo hahyva'ea nhande ve toko katu ti ġa javo. ¹¹ Ga nhi'iġahyrame nhande ve nhande mbo'eavo, nhande nianderoryroryvi te na'ē ite'varuhu ji ve kiro javo. Hahy nhande ve. Emo aerē nhande rekokatuhetei nhanenhimomiranamame jupe hendukatuavo nhanenhimbo'eavo. U katu nhandepy'a a'ero.

Tihendu katu ti Tupana'ga nhi'iġa

¹² Penhimbojiko hete ti Tupana'ga rehe a'ero pejoryjoryvamo ga rehe. Penhimboita ti. Pe'ji ti tako ti Tupana'ga nhi'iġa rupi javo. ¹³ Pemombyryva'ja ti pejeaporoġita. Nane'ymi ti ga rehe jate pejiko hete. A'ero po ti pe ndekokatui nehē. A'ero pe ndepiagame po ti pembyteripeve'ga ojikokatue'ŷve'ga herojijyi ojeaporoġita okovo Tupana'ga nhi'iġa rupi jate no. A'ero po ti ga ndokote'varuhua'javi nehē.

¹⁴ Penhoarō hete ti inoġatuavo pejipy'a. Pearō hete ti ojipe'ġa nhaporemo inoġatuavo ġapy'a. Peko pyry ti pejikovo Tupana'ga nhi'iġa rupi.

Nduvi po ti ġa Tupana'ga pyri nehë – kiroki ġa ndokopyryvi.

¹⁵ Pejirokwa ti ikwahavuka pejohupe. Mara'ngu po pembyteripeve'ga ojikoge'yma Tupana'ga rehe? Po ga ndojikogi Tupana'ga rehe, a'ero po ti Tupana'ga nomombyryvi ga nehë. Penhi'ĩ ti ga pe a'ero ejiko ti Tupana'ga rehe javo. A'ero po ti ga jikogame Tupana'ga rehe Tupana'ga ga mombyryvi nehë.

Pejirokwa ti ikwahavuka pejohupe. Mara'ngu po pembyteripeve'ga Tupana'ga renoite'varuhuavo jipi igwaigwavete okoe'yma ganhi'iga rupi. Po nahã, pembyteripeve'ga pepy'a noġatue'ymuhũ. Irovahiva'ea ombote'va mbatera oji'ja ihorame ipype. Na jitehe pembyteripeve'ga ojipe'ġa mbote'va oji'ja ganhi'ĩte'varuhua horame ġa'akaġi pe. Penhi'ĩ ti ga pe a'ero ga mbopohiruka garekote'varuhua hugwi.

¹⁶ Pejirokwa ti ikwahavuka pejohupe. Mara'ngu po okote'varuhuve'ga pembyteripeve'ġa ojirekouka ġwembireko'ġarũive'ġa pe? Mara'ngu po ġa ojipe'ġa nembireko'ġa nderekovo? Po nava'ea rehe ġa ndekote'varuhui, a'ero penhi'ĩ ti ġa pe ġa mbopohiruka ġandekote'varuhua hugwi.

Pejirokwa ti ikwahavuka pejohupe. Mara'ngu po ndapyryvive'ga pembyteripeve'ga ipotaheteavo yvyakotyva'ea? Ga po ndokoi yvagipeva'ea rehe Esaúva'ea ja.

Ymyahũ Esaúva'ea ko ojihuvypyva'ea hako. Okoe'yma yvagipeva'ea rehe ahe ei oirũva'ea pe Jacóva'ea pe hako: “Embuhu ji ve imboapygipyra

um prato de comida ta'u ti. Ji ko ojihuvypyva'ero ġwaramo nhanderuva'ga imondohetei ji ve nehẽ. Aerẽ garemimondoa po ti ji imondoi nde ve nehẽ ikwepyga imbuhuragwera ji ve nehẽ. A'ero po ti nde rekoï ojihuvypyva'ea ja. A'ero po ti nhanderuva'ga ei Tupana'ga pe nehẽ: 'Emombyry ti Jacó'ga pe,' e po ti ga nehẽ. Nahã po ti ga ei nde mombe'gwovo Tupana'ga pe jira'yrypy'ga ja ko Jacó'ga javo," ei ahe.

A'ea Esaúva'ea ei jugweiheteavo ġwaramo okoe'yma yvagipeva'ea rehe opo'ria remimombyryva rehe. A'ero Jacóva'ea omondo ġwemimboapygipyra Esaúva'ea pe.

¹⁷ Pekwaha pe Esaúva'ea mombe'ua. Aerẽ Esaúva'ea ipotara'javi opo'ria remimombyryva novĩa. A'ereki ahapo'ria omombyryvipe Jacóva'ea pe javo. Ojehe'o ranuhũ Esaúva'ea novĩa eja'yrypyva'ero ġwaramo ji ve ti emombyry javo opo'ria pe. Ahã Esaúva'ea nhi'iġagwera rerojijyhava – akoja ahenhi'iġagwera Jacóva'ea pe.

¹⁸ Ymyahũ vytyruhua arimo monte Sinai arimo Tupana'ga ikwahavukari ġwemimbotarimova'ea ikwatijaruka Moisésva'ea pe yvya koty. A'ea rupi ikai vytyruhua tata pyvõ. Henyhunuhũ ko tata. Ypytunahi a'ero. Yvyruhua turi. ¹⁹ Jiru'a'java'ea trombeta nhi'iġi. Tupana'ga nhi'iġi. Henduvame israelitasva'ea ei Moisésva'ea pe: "Tonhi'iġa'javyme ti Tupana'ga ore ve," ei ahe okyhyjiavo Tupana'ga hugwi. ²⁰ "Po ti Tupana'ga nhi'iġi ore ve nehẽ, a'ero po ti ore papavi nehẽ," ei ahe.

A'ereki Tupana'ga e'i jipe ahe ve: “Ka'gwyripeva'ea vehevi tuhuryme ti opokoge'yma vvytyruhua rehe,” ei Tupana'ga. “Po ti ipokogi hehe, a'ero ti ahe tomombo ita ka'gwyripeva'ea rehe jukavo nehē,” ei Tupana'ga Moisésva'ea pe.

21 Ahemongyhyjiheteve'ea ko aherembiepiepi-aga: vvytyruhua, tata, ypytuna, vvyruhua no, trombeta nhi'iġa no, Tupana'ga nhi'iġa no. Hepi-apavame ahe kyhyjihetei. Moisésva'ea vehevi okyhyji hete javo: “Ahyhyi hete ji jikyhyjiavo,” ei ahe ymyahũ.

Nahã ymyahũva'ea Tupana'ga kwahavi yvya koty okovo ga pavēi ga ikwahavukarame ġwemimbotarimova'ea ahe ve hako.

22 Pe me reki Tupana'ga ndoapoi ahemongyhyjiheteve'ea ikwahavukarame ġwemimbotarimova'ea pe me. Koji'i pyryhetero pe me a'ero. A'ereki pejikoga ġwaramo Tupana'ga rehe pe pekwaha hete ga yvagipeve'ga yvagipeva'ea no pejikovo ga pavēi. Ga oko ojipea rehe vvytyruhua rehe monte Sião rehe yvagi pe. Pevo cidade de Jerusalém me Tupana'ga ruvi avuiramave'ga ojipyrive'ġa pyri. Ahe ndohepiapavi gapyrive'ġa yvagipeve'ġa. A'ereki ġa he'yjuhu hete. Ga pavēi pe ndekoi.

23 Pekwaha pe Tupana'gareheypyve'ġa. Ojatyka ġa Tupana'ga nhi'iġa renduva gworygworyvamo ga rehe. A'ereki ġandera Tupana'ga okwatjaripe yvagi pe inoġa. Nurã po ti ġa hoi yvagi pe nehē. Ga pavēi pe ndekoi.

Pekwaha pe Tupana'ga. Ga okwaha hete vvyakotyve'ga javo ġa pe nhaporemogandeaporoġita rehe. Ga pavēi pe ndekoi.

Pekwaha pe vvyakotyva'ea – kiroki ahe omano ojikheteavo Tupana'ga rehe okokatuavo. Tupana'ga omombyry ahe inoġatuavo ahepy'a. Nurā ahe hoi opoyjahetero Tupana'ga pyri onhi'iġa ga pe. Ahe pavēi pe ndekoi.

²⁴ Pekwaha pe Jesus'ga pejikovo ga pavēi. Ga ko pendepykara'ga tuhu ti ġa okovo avuirama Tupana'ga pyri onhi'iġa ga pe javo. Gaha okwahavuka Tupana'ga nhi'ipyahua omanoro ġwaramo gwekoa reka'voguka. A'ereki Jesus'ga manoa renonde Tupana'ga e'i: “Jesus'ga manoro ġwaramo po ti ji imombori vvyakotyve'ga ndekote'varuhua ġa hugwi ġa mombyryva ġa jikogame ji rehe nehē,” ei Tupana'ga.

Abelva'ea jukaagwera kwahavame nhande ei Tupana'ga pe: Ehepy ti ahe. Jesus'ga jukaagwera kwahavame nhande ei: Emombo ti orerekote'varuhua ore hugwi, xa'e nhande Tupana'ga pe. Jesus'ga rekoa reka'vogukara okwahavuka pyryheteva'ea nhanderekote'varuhua mombora. A'ea ko koji'i pyry hete Abelva'ea rekoa reka'voga rembikwahavukara hohe.

²⁵ Pehendu katu ti! Peko hete ti Tupana'ga nhi'iġa rehe hendukatuavo. Ymyahū Tupana'ga imombe'uukari onhi'iġa vvyakotyva'ea pe Moisésva'ea pe. Nurā ahe imombe'umbe'ui ganhi'iġa ymyahūva'ea pe. Ymyahūva'ea nohendukatupotari reki Tupana'ga nhi'iġa. Ahe hendupotare'ymame Tupana'ga nhimonha'ngai

ymyahũva'ea rehe. Noka'nhymi ahe hahyva'ea hugwi a'ero.

Aḡwamo yvaga hugwi Tupana'ga nhi'igi nhande ve. Nurã po ti nhande kaitu niaka'nhymi hahyva'ea hugwi nehẽ nhanderekoa'jave'ymame ganhi'iga rupi nehẽ.

²⁶ Ymyahũ Tupana'ga imoḡwyḡwyhetei yvya onhi'igame vvyakotyva'ea pe. Aḡwamo ga ei: “Kiro ji imombe'ui a'itituhẽva'ea. Ojipeji po ti ji imoḡwyḡwyhetea'javi yvya nehẽ. Ojipeji po ti ji imoḡwyḡwyhetei yvaga nehẽ no,” ei Tupana'ga. ²⁷ “Ojipeji po ti ji imoḡwyḡwymi,” ei ga. A'ea erame ga ei: “Kiroki a'ea oḡwyḡwy ji imoḡwyḡwymame yvya yvaga reheve nhirembiapoagwera – a'ea po ti ji hekyipavi nehẽ. Kiroki a'ea noḡwyḡwymi ji imoḡwyḡwymame yvya yvaga reheve – a'ea ti topyta avuirama,” ei Tupana'ga.

²⁸ A'ea erame ga ei: “Kiro pe ndekoi huvihavamo ji pyri pejipytavo avuirama.” A'ero ga a'ea ero ḡwaramo nhande ve xajiko hete ti Tupana'ga rehe tomombyry ti ga nhande ve nhande pokoga javo. Timbohete tuhẽ ti ga nhandekovo ganhi'iga rupi ga monhimohema nhande rehe a'ero. Timonhimonha'ngaukaryme ti ga. ²⁹ Omoka'nhy tata mbatera. Na jitehe Tupana'ga nhanderuvihavuhete'ga ḡwendukatue'ỹve'ḡa moka'nhybavi.

13

Nahanahã ti timbohory Tupana'ga

¹ Nane'yumi ti pearõ hete ġa jipi – kiroki ġa ojiko Tupana'ga rehe peirũramo.

² Po penembikwahave'ỹve'ġa uhu penonga pe, a'ero ti pemboapy ġa pejipyri pendoryndoryvamo ġa ndehe jipi nehẽ. Jara'ġa omboapy ġwembikwahave'ỹve'ġa gworygworyvamo ġa ndehe. Ganembikwahave'ỹve'ġa oko Tupana'gapyrive'ġa reki yvagipeve'ġa reki! Ga mboapygame ġa ndokwahavi, ġa ko vyvakytyve'ġa javo.

³ Nane'yumi ti tapemoka'nhymi cadeiapypeve'ġa imombyryva ġa pe. Po pe ndekoi cadeia pype Jesus'ga mombe'ua rehe, a'ero po pe ndoryndoryvamo ojipe'ġa imombyryvame pe me. Na jitehe ti pemombyry cadeiapypeve'ġa pe a'ero.

Nane'yumi ti tapemoka'nhymi ojipe'ġa no ojipe'ga imondorame hahyva'ea ġa pe. Po ojipe'ga imondoi hahyva'ea pe me, a'ero po pe ndoryndoryvamo ojipe'ġa imombyryvame pe me. Na jitehe ti pemombyry ġa pe hahyrame ġa pe a'ero.

⁴ Piry pa pe nembirekoro pejogwerekokatu-avo. Pejogwereco katu tuhẽ ti a'ero. Pe penhim-bireko'ġarũive'ġa nderekorame po ti Tupana'ga ei pe me nehẽ peko te'varuhu pe javo imondouka hahyva'ea pe me nehẽ.

⁵ Tapejeaporoġitate'varuhui ti pe-jikopavuhuavo mbatera rehe itambere'ia rehe no. Tapenhiroyrõe'ymuhũi ti pejiapoa rehe ipotaruhue'yma ojipea. A'ereki ymyahũ Tupana'ga e'i hako:

“Nane'yumi po ti ji pe pokogi nehẽ.

Ndapohiri'i'i po ti ji pe hugwi nehẽ,” ei Tupana'ga hako.

⁶ A'ero nhande ehetei nhandekyhyjie'yma: “Tupana'ga ko jipokohara'ga.

Ndakyhyji po ti ji ojipe'ga hugwi nehẽ
ga imbuhupotarame hahyva'ea ji ve.”
A'ea nhande xa'e.

⁷ Tapemokan'hymi ti penduvihavava'ea – kiroki ahe omombe'u Tupana'ga nhi'iga pe me ojiko-heteavo ga rehe. Pejapyaka katu ti aherea-poroğita rehe nahã ahe rekoi omanoe'ymame omanorame javo. Ndojikopigi tuhẽ ahe Tupana'ga rehe. Ahe ja ti pejiko Tupana'ga rehe Jesus Cristo'ga omano nhande repyga javo.

⁸ Jesus Cristo'ga ndogwerojijyi ojeaporoğita. Ymyahũ ga ndogwerojijyi ojeaporoğita. Ağwamo ga ndogwerojijyi ojeaporoğita. Aerẽ po ti ga ndogwerojijyi ojeaporoğita avuirama nehẽ no.

⁹ Taperoviapavuhui ti. Tapekoi ti gani'iga rupi ga imombe'uparaparavame pe me Cristo'ga mombe'uaatyviva'ea. A'ereki ga e'i: “Gwihã mbatete'varuhua ti ti'uyme. A'ea po ti nhande mbote'varuhu nehẽ nhande i'urame. Gwihã mbatepyryva ti ti'u. A'ea po ti nhande mombyry nehẽ nhande i'urame. A'ero po ti nhanderea-poroğita pyry hete Tupana'ga pe nehẽ.”

Cristo'ga mombe'uaatyviva'ea ga omombe'u javo nanongara. A'ereki mbatera nomombyryvi ga. Na tuhẽ. Gandeaporoğita ndapyryvi Tupana'ga pe a'ero ga jikwakuvame. Tupana'ga tehe nhande mombyryvi nhanderekote'varuhua momboa. Pyry nhande nhimombyryvukari Tupana'ga pe nhandejipokoguka ga pe. A'ero

jate po ti nhandereaporoğita pyryvamo ga pe nehē.

¹⁰ Ikwava'ēhara'ğa okwava'ē mbatepyryva jukapyra jipi. Emo ğa ndogwerekoi ikwava'eğipyra ojive i'ue'yma imbokaipavame. Ereki Tupana'ga e'i ğa pe tape'ui javo. Nhande ki a'e te tireko ga – kiroki ga onhikwava'ē nhande repyga Jesus'ga. Ereki nhande xajikoty'a ga pavēi.

¹¹ Ikwava'ēhara'ğa nduvihavuhu'ga okwava'ē mbatepyryva jukapyra hekoa rerua ipojykahetehava pype tenda pype. Outubroğweriã rupi jate ga hoi herua uma vez ano nanani. Hekoa tehe ga gwypygyypy i ipojykahetehava pype tomombo ti Tupana'ga nhanderekote'varuhua nhande hugwi javo. Ga ndo'ui akoja ra'oa. A'ereki gwuhava hugwi ga gweroho ha'oa imbokaipava a'ea gweroho israelitas'ğa ndekote'varuhua herekovo javo.

¹² Na jitehe israelitasva'ea ruhava hugwi cidade hugwi Jesus'ga nhimondoukari ojukaharava'ea pe ojijukauka tamombo ti ji yvyakotyve'ğa ndekote'varuhua ğa hugwi javo. Pevo cidade hugwi ga manoi yvyakotyve'ğa ndepygahere kovo ğandekote'varuhua. Gwekoa reka'vogukaro ğwaramo Jesus'ga imombori ğandekote'varuhua ğa hugwi ğa mombryva.

¹³ Israelitasva'ea Jesus'ga mondoi gwuhava hugwi cidade hugwi ga jukauka ga mbotegweteavo. Xapohi pa ti israelitas'ğa nemimbo'ea hugwi nhandere'yja'ğa nemimbo'ea hugwi a'ero ğa ndekoe'ymame Tupana'ga nhi'īga rehe ojikoge'yma Jesus'ga rehe. Xajiko hete ti Jesus'ga rehe jate nhandekovo ganhi'īga rupi.

Po ĝa imondoi hahyva'ea nhande ve nhande mbotegweteavo nhandejikoga ĝwaramo ga rehe, a'ero ti xanhimomirana jupe. ¹⁴ A'ereki avuiramava'ea rūi ko nhanderuhava avo yvya koty. Yvagipeva'ea nhande ipotari cidade avuiramava'ea aerẽ po ti nhande ruvi ipype nehẽ javo.

¹⁵ Nhandejipokogukarame Jesus'ga pe, nane'ymi ti timbohete Tupana'ga jipi. Xa'e ti Tupana'ga pe: “Nhanderuvihavuhetero ndepyry hete nde ore ve. Ore roryroryvamo nde rehe.” Nahanahã ti xa'e ga pe ga mboheteavo nhandekovo Jesus'ga pavẽi.

¹⁶ Tapemoka'nhymi ti pejogwerekokatuavo. Pejopokopoko ti imondomondovo ojohupe pembyteripeve'ĝa mbatere'ymame. A'ea Tupana'ga ipotahetei gworygworyvamo pe ndehe a'ero.

¹⁷ Pehendu katu ti penduvihava'ĝa – kiroki ĝa pe mbo'e Tupana'ga nhi'iĝa rehe kiro. Peko ti ĝanhi'iĝa rupi. A'ereki ĝa pe ndepia katu pe a'nguavo toko katu ti ĝa javo. Aerẽ ti ĝa tonhimombe'u Tupana'ga pe. Te'i ti ĝa: “Nahanahã ore ĝa ndepiakatui ĝa mbo'eavo nenhi'iĝa rehe.” A'ea ti ĝa tomombe'u katu Tupana'ga pe nehẽ. Nurã ti peko ĝanhi'iĝa rupi. A'ero po ti ĝa ndoryndoryvamo pe nderekokatuavo nehẽ. Po pe ndapekoi ĝanhi'iĝa rupi ĝa mbovy'are'yma ĝa mbojehe'gwovo penhimbo'epotare'yma, a'ero po ti ite'varuhu pe me nehẽ no.

¹⁸ Tapenhi'imbigi ti Tupana'ga pe ore mombe'gwovo ga pe. Pe'ji ti ga pe: “Ēpoko ti ĝa imombyryva ĝa pe.” A'ea ti pe'ji Tupana'ga pe. A'ereki ore oroko katu. A'ea ore ikwahavi a'ero

oropy'a rukatua. A'ereki nane'ymi ore oroko pa pota Tupana'ga nhi'igã rupi orokokatuavo.

¹⁹ A'e hete ji pe me: Penhiĩ tuhẽ ti Tupana'ga pe ji mombe'gwovo. A'ero nambegwei po ti ga ji mbuhurukara'javi pe pyri nehẽ.

Ahe e'i Tupana'ga ti tomomyry ga javo

²⁰ Ovelhas repiakatuhara'ga gwereko katu gwenymbava upa. Na jitehe Jesus'ga nhande rerekokatui. Nurã nhande ei: Jesus'ga ko ojiheve'ga ndepiakatuharete'ga nhande repiakatuharete'ga. A'ereki ga omano nhande repyga. Jypya ga reaporoğitaro tamano ti ji ga ndepyga nehẽ javo. A'ero aerẽ ga heka'vogukari gwekoa omanomo nhande repyga okovo Tupana'ga nhi'ĩpyahua rupi namominiva'ea rupi. Kirẽ Tupana'ga Jesus'ga mbogwerava'javi nhandepojykaharete'ga mbogwerava'javi. Tupana'ga ko nhandepy'a noğatuhara'ga.

²¹ Kiro ji ei ga pe tombopopoaka ti ga ģa javo. A'ero ga pe mbopopoakaramẽ po ti pe ndekopavi garemimbotarimova'ea rupi nehẽ. Ga pe ji ei topokoguka ti ga Jesus Cristo'ga pe javo. A'ero Jesus Cristo'ga pe pokogame po ti pe ndekokatui avuirama Tupana'ga monhimohema pejihe nehẽ. Nane'ymi ti timbohete pa Cristo'ga jipi nehẽ. Na tuhẽ! Amém!

Mbapavamo ahe okwatija hebreusva'ea pe

²² Akwatija pa ji pe me nhiirũa pe pe mbo'eavo. Pehendu katu ti a'ea a'ero. A'ereki xunhi ji akwatija ko.

²³ Amombe'u pota ji pe me nhaneirũ'ga Timóteo'ga. Ga ga mohẽ cadeia hugwi. Mara'ngu

po ti ga ua ji pyri kiro jioha renonde pe pyri? Ga rurame po ti ji hoi ga rupi pe ndepiaga nehẽ.

²⁴ Kiro ji imondoukari nhinhi'igã penduvi-hava'ga pe – kiroki ga pe mbo'e Tupana'ga nhi'igã rehe. Amondouka ji nhinhi'igã pe me Tupana'ga remimo'ẽhara pe nhaporemo no. Itãliahugwive'ãga omondouka onhi'igã pe me no.

²⁵ Kiro ji ei: Tomombyry ti Tupana'ga pe me nhaporemo.

Tupana'ga nhi'iga
New Testament in Tenharim (BR:pah:Tenharim)

copyright © 1996 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tenharim

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tenharim [pah], Brazil

Copyright Information

© 1996, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tenharim

© 1996, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

3eb8a851-f633-5209-8712-862a9511e134